कार्यक्रम अंदाजपत्रक

२०२१ – २०२२

अल्पसंख्याक विकास विभाग

शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई
२०२१

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

२०२१ - २०२२

अल्पसंख्याक विकास विभाग

- अनुक्रमणिका -

अ.क्र	उप.क्र	तपशील	पृष्ठ क्र.
१		सर्वसाधारण प्रस्तावना	(पाच)
२		वित्तीय विवरणपत्र	(आठ)
३		अल्पसंख्याक विकास विभाग (खुद्द) बाबत संक्षिप्त माहिती	१
४		कार्यक्रम -	
	(१)	सचिवालय सर्वसाधारण सेवा -	२
		(अ) अल्पसंख्याक विकास विभाग (खुद्द)	२
		(ब) उर्दू साहित्य अकादमी	३
		(क) राज्य सांप्रदायिक सदभावना परिषद	३
	(२)	राज्यातील अल्पसंख्याकांच्या सर्वागीण विकासासाठी अल्पसंख्याक विकास विभागाकडून राबविण्यात येत असलेल्या विविध योजना.	१२
	(३)	मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळ मर्यादित, मुंबई	२४
	(४)	महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोग, मुंबई	३१
	(५)	महाराष्ट्र राज्य हज समिती, मुंबई	३६
	(६)	महाराष्ट्र राज्य वक्फ मंडळ, औरंगाबाद	४०
	(७)	महाराष्ट्र राज्य वक्फ न्यायाधीकरण, औरंगाबाद	४०
	(८)	कला व संस्कृती - महाराष्ट्र राज्य उर्दू साहित्य अकादमी	४४
	(९)	महाराष्ट्र राज्य पंजाबी साहित्य अकादमी,मुंबई	४५
	(१०)	संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा -	५०
		(अ) अल्पसंख्याकाच्या कल्याणासाठी मा.पंतप्रधानांचा नवीन १५ कलमी कार्यक्रम	५०
		(ब) राज्यातील अल्पसंख्याकांकडून चालविण्यात येणा-या शैक्षणिक संस्थांना धार्मिक/भाषिक अल्पसंख्याक संस्था म्हणून दर्जाची मान्यता	५१
		(क) महाराष्ट्र शासनाचा श्रीमती इंदिरा गांधी राष्ट्रीय एकात्मता पुरस्कार	५१

*****

सर्वसाधारण प्रस्तावना
अल्पसंख्याक विकास विभाग
मा.मंत्री, अल्पसंख्याक विकास (औकाफसह)

अपर मुख्य सचिव, अल्पसंख्याक विकास विभाग

(१) अल्पसंख्याक विकास विभाग, आस्थापना
(२) अल्पसंख्याक विकास विभाग, रोख शाखा
(३) अल्पसंख्याक विकास विभाग, अर्थसंकल्प
(४) अल्पसंख्याक विकास विभाग, गृहव्यवस्थापन
(५) विधानमंडळ कामकाज
(६) अल्पसंख्याक विकास विभाग, नोंदणी शाखा
(७) अल्पसंख्याक विकास विभाग, रचना व कार्यपध्दती
(८) महाराष्ट्र राज्य वक्फ मंडळ, वक्फ न्यायाधिकरण इ.
(९) राज्यातील अल्पसंख्याक शैक्षणिक संस्थांना अल्पसंख्याक दर्जा देणे.
(१०) अल्पसंख्याक विकास विभागामार्फत राबविण्यात येत असलेल्या विविध योजना
(११) अल्पसंख्याकांसाठी मा.पंतप्रधानांचा नवीन १५ कलमी कार्यक्रमाची अंमजबजावणी
(१२) न्या. सच्चर समितीच्या शिफारशींची अंमलबजावणी
(१३) राज्य सांप्रदायिक सदभावना परिषद
(१४) महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोग, मुंबई
(१५) मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळ मर्यादित, मुंबई
(१६) महाराष्ट्र राज्य हज समिती, मुंबई
(१७) महाराष्ट्र राज्य उर्दू साहित्य अकादमी, मुंबई
(१८) महाराष्ट्र राज्य पंजाबी साहित्य अकादमी, मुंबई
(१९) अल्पसंख्याक विषयक संकीर्ण बाबी

(सहा)

वित्तीय विवरणपत्र / Financial Statement

वित्तीय विवरणपत्र

अ क्र	कार्यक्रमाचे नांव		अर्थसंकल्प २०१९-२०२० Budget Estimate 2019-2020			अर्थसंकल्प २०२०-२०२१ Budget Estimate 2020-2021		
			महसूल Revenue	भांडवली Capital	एकूण Total	महसूल Revenue	भांडवली Capital	एकूण Total
१	२	३	४	५	६	७	८	९
१	सेक्रेटरीएट सर्वसाधारण सेवा (२०५२)	अनिवार्य खर्च	६,९९,८२	----	६,९९,८२	७,०७,०७	----	७,०७,०७
		कार्यक्रमा वरील खर्च	५०,००	----	५०,००	५०,००	----	५०,००
२	राज्यातील अल्पसंख्याकांच्या सर्वांगीण विकासासाठी अल्पसंख्याक विकास विभागाकडून राबविण्यात येत असलेल्या विविध योजना (२२३५)	अनिवार्य खर्च	१,९४,३५		१,९४,३५	३,८६,९१	----	३,८६,९१
		कार्यक्रमा वरील खर्च	४३७,९९,३६	----	४३७,९९,३६	५९७,५०,००	----	५९७,५०,००
३	मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळ मर्यादित / राष्ट्रीय अल्पसंख्याक विकास व वित्त महामंडळ (४२३५)	अनिवार्य खर्च	----	----	----	----	----	----
		कार्यक्रमा वरील खर्च	२५,५०,००	----	२५,५०,००	२५,५०,००	----	२५,५०,००
४	महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोग (२२३५ A २५८)	अनिवार्य खर्च	१,३५,००	----	१,३५,००	१,३४,५५	----	१,३४,५५
		कार्यक्रमा वरील खर्च	७,००,००	----	७,००,००	५,५०,००	----	५,५०,००
५	महाराष्ट्र राज्य हज समिती (२२३५ A २६७) / (२२३५ A २७६)	अनिवार्य खर्च	२,४६,१५	----	२,४६,१५	२,५१,१६	----	२,५१,१६
		कार्यक्रमा वरील खर्च	१०,००,००	----	१०,००,००	१२,००,००	----	१२,००,००
६	जिल्हा प्रशासन (महाराष्ट्र राज्य वक्फ मंडळ/ न्यायाधिकरण) (२०५३-१२५८) (२२३५ A ७४१)	अनिवार्य खर्च	१,५३,३०	----	१,५३,३०	१,४६,१५	----	१,४६,१५
		कार्यक्रमा वरील खर्च	६,७२,००	----	६,७२,००	१६,००,००	----	१६,००,००
७	संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा (२०७५)	अनिवार्य खर्च	८,२५	----	८,२५	८,२५	----	८,२५
		कार्यक्रमा वरील खर्च	----	----	----	----	----	----
८	कला व संस्कृती (२२०५)	अनिवार्य खर्च	३२,८६	----	३२,८६	३३,४०	----	३३,४०
		कार्यक्रमा वरील खर्च	----	----	----	----	----	----

Financial Statement

(रु. हजारात / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२०-२०२१ Revised Estimates 2019-2020			अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ Budget Estimate २०२१-२०२२				Name of the Programme
महसूल	भांडवली	एकूण	महसूल	भांडवली	एकूण		
Revenue	Capital	Total	Revenue	Capital	Total		
१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७
५,५८,७८	---	५,५८,७८	६,८९,०३	---	६,८९,०३	Committed (२०५२)	Secretariat General Services
३७,५०	---	३७,५०	५,०००	---	५,०००	Scheme	
३,२५,१३	---	३,२५,१३	३३,६७२	---	३३,६७२	Committed (२२३५)	Various schemes being implemented by the Minorities Development Department for the overall development of minoritieis in the State.
५६,४१,७३५	----	५६,४१,७३५	६५,२०,०००	---	६५,२०,०००	Scheme (२२३५)	
----	----	----	----	----	----	Committed	Maulana Azad Financial Development Corporation for Minorities / National Minorities Development and Financial Corporation
२५,५०,००	---	२५,५०,००	२५,५०,००	---	२५,५०,००	Scheme (४२३५ ०२३३) & (४२३५ ०२४२)	
१,१२,४३	---	१,१२,४३	१,२०,७९	---	१,२०,७९	Committed (२२३५ A २४९)	Maharashtra State Minorities Commssion
२,५०,००	---	२,५०,००	४,००,००	---	४,००,००	Scheme (२२३५ A २५८)	
१,४०,९२	---	१,४०,९२	१,४८,०३	---	१,४८,०३	Committed (२०५३ १२५८)	Maharashtra State Haj Committee
११,६०,००	---	११,६०,००	१५,००,००	---	१५,००,००	Scheme (२२३५ A २७६)	
१६,२२	---	१६,२२	१९,२५	---	१९,२५	Committed (२०५३ १२६७)	District Administation (Mahrashtra State Wakf Board/ Tribunal)
१४,६५,००	---	१४,६५,००	१५,३०,०००	---	१५,३०,०००	Scheme (२२३५ A ७४१/ २२३५ सी २१४)	
४,१३	---	४,१३	८,२५	---	८,२५	Committed (२०७५ ०६७९)	Miscellaneous General Services
---	---	---	---	---	---	Scheme	
११,१३	---	११,१३	१४,१६	---	१४,१६	Committed (२२०५ ३५११+ २२०५ ३०२७)	Art and Culture
---	---	---	---	---	---	Scheme	

अल्पसंख्याक विकास विभाग (खुद्द) बाबत संक्षिप्त माहिती.

अल्पसंख्याक विकास विभागाच्या स्थापनेपूर्वी राज्यातील अल्पसंख्याकाशी निगडीत विविध विषय सामान्य प्रशासन विभाग, रोजगार व स्वयंरोजगार विभाग, महसूल व वन विभाग आणि पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग या वेगवेगळया विभागांकडून हाताळले जात होते. हे विषय एकाच मंत्रालयीन प्रशासकीय विभागाच्या नियंत्रणाखाली आणून त्यायोगे राज्यातील अल्पसंख्याकांच्या विकासासाठी राज्य शासन राबवित असलेल्या कल्याणकारी धोरणामध्ये सुसुत्रता आणण्यासाठी तसेच राज्य शासन अल्पसंख्याकांच्या कल्याणासाठी राबवित असलेल्या विद्यमान योजनांचे परिणामकारक संनियंत्रण करण्याच्या हेतूने व अल्पसंख्याकांचा सर्वांगीण विकास साधण्यासाठी विविध नवीन योजना तयार करून त्याची प्रभावी अंमलबजावणी करण्याकरिता राज्य शासनाने शासन अधिसूचना, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक : शाकानि-१००८/प्र.क्र.४/२००८/१८ (र. व का.), दि.२१.२.२००८ अन्वये राज्य शासनाचा स्वतंत्र मंत्रालयीन प्रशासकीय विभाग म्हणून अल्पसंख्याक विकास विभागाची निर्मिती केली आहे.

नवनिर्मित अल्पसंख्याक विकास विभागाकडे पुढील कार्यभार सोपविण्यात आला आहे :-

१) अल्पसंख्याक विकास विभाग

(१) अल्पसंख्याकांच्या कल्याणासाठी मा. पंतप्रधानांच्या १५ कलमी कार्यक्रमाचे समन्वय व आढावा.
(२) महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोगाचे शासकीय स्तरावरील संनियंत्रण आणि समन्वय.
(३) महाराष्ट्र राज्य हज समितीचे शासकीय स्तरावरील संनियंत्रण आणि समन्वय.
(४) राज्यातील अल्पसंख्यांकांकडून चालविल्या जाणाऱ्या शैक्षणिक संस्थांना अल्पसंख्याक दर्जाची मान्यता देण्याबाबत.
(५) वक्फ (वक्फ अधिनियमासह) व त्याअनुषंगीक बाबींची शासकीय स्तरावरील अंमलबजावणी संनियंत्रण आणि समन्वय.
(६) मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळाचे शासकीय स्तरावरील संनियंत्रण आणि समन्वय.
(७) महाराष्ट्र राज्य उर्दू साहित्य अकादमीचे शासकीयस्तरावरील संनियंत्रण आणि समन्वयन.
(८) महाराष्ट्र राज्य पंजाबी साहित्य अकादमीचे शासकीय स्तरावरील सनियंत्रण आणि समन्वयन.
(९) न्या. सच्चर समितीच्या स्वीकृत शिफारशी संबंधातील बाबींची अंमलबजावणी, संनियंत्रण आणि समन्वय.
(१०) अल्पसंख्यांकांसाठी केंद्र पुरस्कृत विविध योजनांचे राज्यस्तरीय समन्वयन.
(११) राज्य शासनाने अल्पसंख्यांकांच्या कल्याणासाठी जाहीर केलेल्या सर्व योजनांचे समन्वयन व आढावा.
(१२) अल्पसंख्यांकांच्या विकासाबाबत वेळोवेळी तज्ज्ञांचे / तज्ज्ञ संस्थांचे अभ्यासगट नेमून त्याआधारे धोरणात्मक निर्णय घेण्यासाठी प्रस्ताव शासनाच्या मान्यतेसाठी सादर करणे.
(१३) अल्पसंख्यांकांशी संबंधित इतर विषय.

२) सर्वसाधारण

(१४) अल्पसंख्याक विकास विभागाला नेमून दिलेल्या कोणत्याही विषयासंबंधातील हुकूमनाम्याची देय असलेली रक्कम निर्लेखित करणे.
(१५) या सूचीतील कोणत्याही बाबीच्या प्रयोजनासाठी चौकशी व आकडेवारी.
(१६) या सूचीतील कोणत्याही बाबीच्या संबंधात परंतू कोणत्याही न्यायालयात स्वीकारण्यात न आलेली फी.
(१७) राज्याच्या प्रयोजनासाठी शासनाकडे विहित केलेली किंवा शासनाच्या ताब्यात असलेली आणि अल्पसंख्याक विकास विभागाला नेमून दिलेली बांधकामे, जमिनी व इमारती.

अल्पसंख्याक विकास विभागाच्या अधिपत्याखाली क्षेत्रीय स्तरावर पुढीलप्रमाणे कार्यालये आहेत :-

(१) महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोग, मुंबई,
(२) मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळ मर्यादित, मुंबई,
(३) महाराष्ट्र राज्य हज समिती,मुंबई,
(४) महाराष्ट्र राज्य उर्दू साहित्य अकादमी, मुंबई,
(५) महाराष्ट्र राज्य वक्फ मंडळ, औरंगाबाद.
(६) महाराष्ट्र राज्य पंजाबी साहित्य अकादमी, मुंबई

उपरोल्लेखित कार्यालयांची प्रशासकीय रचना, कार्ये, अधिकारी / कर्मचारीवृंद, वित्तीय लेखाजोखा याबाबतचा तपशील स्वतंत्रपणे या कार्यक्रम अंदाजपत्रकामध्ये दर्शविण्यात आला आहे.

कार्यक्रम क्रमांक (१)
सचिवालय सर्वसाधारण सेवा

अ) अल्पसंख्याक विकास विभाग (खुद्द)

शासन अधिसूचना, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक:शाकानि-१००८/प्र.क्र.४/२००८/१८ (र. व का.), दि. २१/२/२००८ अन्वये राज्य शासनाचा स्वतंत्र मंत्रालयीन प्रशासकीय विभाग म्हणून अल्पसंख्याक विकास विभागाची निर्मिती करण्यात आली असून या नवनिर्मित विभागासाठी एकूण ६९ पदे मंजूर करण्यात आली आहेत. तथापि वित्त विभागाच्या क्र.संकिर्ण-२०१५/प्र.क्र.५७/२०१५/विसु-१ दि.१४/१/२०१६ च्या शासन निर्णयास अनुसरून शिपाई संवर्गातील १३ मंजूर पदांपैकी रिक्त असलेली एकूण ४ पदांपैकी २५% पदे म्हणजेच ३ पदे अ.वि.वि.क्र.नियुक्ती-२०१५/प्र.क्र.१४६/का.१ दि.७/१२/२०१६ च्या शासन निर्णयान्वये नियमित करण्यात आली आहेत. त्यामुळे विभागातील एकूण ६९ अस्थायी पदांमधून ३ पदे कमी झालेली असून विभागामध्ये एकूण ६६ पदे कार्यरत आहेत त्यांचा तपशिल पुढील प्रमाणे आहे :-

अ.क्र.	पदनाम	वेतन संरचना	वेतनस्तर	पदसंख्या
१	२	३	४	५
	गट-अ (भाप्रसे)			
१	अपर मुख्य सचिव	२,२५,००० (७ वा वेतन आयोग)		१
	गट-अ राजपत्रित अधिकारी			
२	सह सचिव	११८५००-२१४१००	एस-२७	१
२	उप सचिव	७८८००-२०९२००	एस-२५	१
३	अवर सचिव	६७७००--२०८७००	एस-२३	४
	गट-ब राजपत्रित अधिकारी			
४	वरिष्ठ स्वीय सहाय्यक	६७७००-२०८७००	एस-२३	१
५	कक्ष अधिकारी	४७६००-१५११००	एस-१७	८
	गट-ब अराजपत्रित कर्मचारी			
६	उच्चश्रेणी लघुलेखक	४१८००-१३२३००	एस-१५	४
७	सहायक कक्ष अधिकारी	३८६००-१२२८००	एस-१४	९
८	संशोधन सहायक	३८६००-१२२८००	एस-१४	२
९	सहायक लेखाधिकारी	४१८००-१३२३००	एस-१५	१
	गट-क कर्मचारी			
१०	निम्मश्रेणी लघुलेखक	४१८००-१३२३००	एस-१५	२
११	लेखापाल	२९२००-९२३००	एस-१०	१
१२	लिपिक-टंकलेखक	१९९००-६३२००	एस-६	११
१३	रोखपाल	१९९००-६३२००	एस-६	१

१४	देयक लिपिक	१९९००-६३२००	एस-६	१
१५	वाहन चालक (स्टाफ कार)	१९९००-६३२००	एस-६	२
	गट-ड कर्मचारी			
१६	नाईक	१६६००-५२४००	एस-३	२
१७	रोनिओ ऑपरेटर	१६६००-५२४००	एस-३	१
१८	झेरॉक्स ऑपरेटर	१६६००-५२४००	एस-३	१
१९	शिपाई	१६६००-५२४००	एस-३	५
	एकूण			**५९**

ब) कार्यालयीन आदेश दिनांक ६/०१/२०१६ अन्वये उर्दू साहित्य अकादमीसाठी पुढील प्रमाणे स्वतंत्र पदे चिन्हांकीत करण्यास मान्यता देण्यात आली आहे.

अ.क्र	पदनाम	एकूण पदे	वेतनश्रेणी (रुपये)	ग्रेड वेतन
१	अधिक्षक-नि-कार्यकारी अधिकारी	१	३८६००-१२२८००	एस-१४
२	सहायक कक्ष अधिकारी	१	३८६००-१२२८००	एस-१४
३	उपसंपादक (उर्दू)	१	३५४००-११२४००	एस-१३
४	लिपिक - टंकलेखक	२	१९९००-६३२००	एस-६
५	देयक लिपिक	१	१९९००-६३२००	एस-६
६	शिपाई	१	१५०००-४७६००	एस-१
	एकूण	**७**		

क) राज्य सांप्रदायिक सद्भावना परिषद

राज्यात जातीय सलोखा व सद्भावना वाढीस लागावी, याकरिता मा. मुख्यमंत्री महोदय यांच्या अध्यक्षतेखाली राज्य सांप्रदायिक सदभावना परिषद स्थापन करण्याचा निर्णय शासनाने दि.२३ जुलै, २००७ च्या शासन निर्णयान्वये घेतला आहे. त्याचप्रमाणे परिषदेने घेतलेल्या निर्णयांची अंमलबजावणी करण्याकरिता व त्याचा द्वैमासिक आढावा घेण्याकरिता मा.मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली संबंधित विभागाच्या सचिवांची सांप्रदायिक सदभावना उच्चाधिकार / शक्ती प्रदान समिती स्थापन करण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे.

राज्यात जातीय सलोखा व सांप्रदायिक सदभावना वाढीस लावण्याच्या अनुषंगाने दरवर्षी शासनामार्फत पुढील कार्यक्रम आयोजित करण्यात येतात :-

१) दि.१९ नोव्हेंबर ते २५ नोव्हेंबर कालावधीत **कौमी एकता सप्ताह** साजरा करणे. तसेच दि.२५ नोव्हेंबर हा दिवस **ध्वजदिन** म्हणून पाळणे.

२) राष्ट्रीय सांप्रदायिक सदभाव प्रतिष्ठान, नवी दिल्ली यांच्या **राष्ट्रीय सांप्रदायिक एकता** पुरस्कारासाठी राज्यातून नामनिर्देशन मागवून प्रतिष्ठानास पाठविणे.

तक्ता - १

Table - १

१) वित्तीय आवश्यकता

i) Financial Requirement

१) वित्तीय आवश्यकता

(रु. हजारात / Rs. in thousands)

अ.क्र.	कार्यक्रमाचे नांव	प्रत्यक्ष रकमा २०१९-२० Actuals 2019-2020			अर्थसंकल्प २०२०-२०२१ Budget Estimate २०२०-२०२१		
		अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमा वरील खर्च	एकूण	अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमा वरील खर्च	एकूण
		Committed	Scheme	Total	Committed	Scheme	Total
१	२	३	४	५	६	७	८
अ	**कार्याचे वर्गीकरण**						
	१.अल्पसंख्याक विकास विभाग (खुद्द) (२०५२ ०६२४)						
१	०१ वेतन	५,२९,०६	----	५,२९,०६	६,१६,५५	----	६,१६,५५
२	०३ अतिकालीक भत्ता	८०	----	८०	१,००	----	१,००
३	०६ दूरध्वनी, वीज व पाणी शुल्क	४,००	----	४,००	४,००	----	४,००
४	११ देशांतर्गत प्रवास खर्च	६,८०	----	६,८०	७,५०	----	७,५०
५	१२ देशांतर्गत प्रवास खर्च	१		१	१	----	१
६	१३ कार्यालयीन खर्च	१६.८०	----	१६.८०	२२,७९	----	२२,७९
७	१७ संगणकावरील खर्च	५,४४	----	५,४४	७,२१	----	७,२१
८	२० इतर प्रशासकीय खर्च	३,२०	----	३,२०	४,००	----	४,००
९	२६ जाहिराती व प्रसिध्दी	४,००	----	४,००	५,००	----	५,००
१०	२८ व्यावसायिक सेवा	२८,००	----	२८,००	३५,००	----	३५,००
११	५१ मोटार वाहने	३,२०	----	३,२०	४,००	----	४,००
	एकूण	**६,०१,३१**	**----**	**६,०१,३१**	**७,०७,०६**	----	**७,०७,०६**
	२.राज्य सांप्रदायिक सद्भावना परिषद	१	--	१	१	--	१
	एकूण १ + २	**६,०१,३२**	**--**	**६,०१,३२**	**७,०७,०७**	--	**७,०७,०७**
ब	**वित्तीय व्यवस्थेतील साधने**						
	मागणी क्र. प्रधान शीर्ष ई-गव्हर्नन्स प्रकल्पाची अंमलबजावणी	--	३५,००	३५,००	--	५०,००	५०,००
	झेडई -०१, २०५२	**६,०१,३२**	**३५,००**	**६,३६,३२**	**७,०७,०७**	**५०,००**	**७,५७,०७**
	एकूण	**६,०१,३२**	**३५,००**	**६,३६,३२**	**७,०७,०७**	**५०,००**	**७,५७,०७**

i) Financial Requirement

(रु. हजारात / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२०-२१ Revised Estimates २०२०-२१			अर्थसंकल्प २०२१-२२ Budget Estimate २०२१-२२			Name of the Programme
अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण	अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमा वरील खर्च	एकूण	
Committed	Scheme	Total	Committed	Scheme	Total	
९	१०	११	१२	१३	१४	१५
						A- Activity Classification
						1.Minorities Development Dept (Self)
5,14,55	--	5,14,55	6,00,00	--	6,00,00	०१ Salaries
50	--	50	1,00	--	1,00	०३ Over time Allowances
2,00		2,00	2,50	--	2,50	०६ Telephone, Electricity & Water Charges
1	0	1	1	--	1	१०-Contractual Services
3,75	--	3,75	7,50	--	7,50	११ Domestic Travel Expenses
1	--	1	1	--	1	१२ ForeignTravel Expenses
13,40	--	13,40	22,79	--	22,79	१३ Office Expenses
1,80	--	1,80	7,21	--	7,21	१७ Computer Expenses
2,00	--	2,00	4,00	--	4,00	२० Other Administration
1,25	--	1,25	5,00	--	5,00	२६ Advertising and Publicity
17,50	--	17,50	35,00	--	35,00	२८ Professional Services
2,00	--	2,00	4,00	--	4,00	५१ Motor Vehicles
5,58,77	**--**	**5,58,77**	**6,89,02**	**--**	**6,89,02**	**Total**
1	--	1	1	--	1	२.State Communal Harmony Council
5,58,78	**--**	**5,58,78**	**6,89,03**	**--**	**6,89,03**	Total १+२
						B- Source of Finance
--	50	50	--	50	50	Demand No.20525125
5,58,78	50	5,59,28	6,89,03	50	6,89,53	ZE- 01, 2052
5,58,78	**50**	**5,59,28**	**6,89,03**	**50**	**6,89,53**	**Total**

अल्पसंख्याक विकास विभागातील विषयांचे कार्यासन निहाय वाटप.

कार्यासन क्रमांक	विषय
१	(१) अल्पसंख्याक विकास विभागाच्या आस्थापनेवरील सर्व अधिकारी/कर्मचारी यांच्या आस्थापनाविषयक सर्व बाबी. (२) अग्रीम (घरबांधणी, भविष्य निर्वाह निधी, स्कूटर/मोटार, मोटार सायकल, संगणक इ.) मंजूर करणे. (३) ठेव संलग्न विमा योजना. (४) विभागातील नवीन पदे निर्माण करणे तसेच पदे पुढे चालू ठेवणे, पद स्थायीकरणाचे प्रस्ताव सादर करणे. (५) विभागातील व विभागाच्या अधिपत्याखालील कार्यालये / विभाग प्रमुखाचे वित्तीय व प्रशासकीय अधिकार प्रदानाचे प्रस्ताव तपासून मान्यता देणे. (६) विभागातील व विभागाच्या अधिपत्याखालील कार्यालय/विभाग प्रमुखांच्या कार्यालयात वापरात असलेल्या विविध प्रपत्रांना मान्यता देणे. (७) भविष्य निर्वाह निधीचे अंतिम प्रदानाबाबत कार्यवाही करणे. (८) विभागीय चौकशी. (९) अल्पसंख्याक विकास विभागातील कोणत्याही कार्यासनास विवक्षित वाटप न केलेल्या सेवाविषयक बाबी. (१०) विभागातील सर्व कार्यासनांकडून विविध मासिक अहवाल मागविणे. (११) विभागातील अधिकारी / कर्मचारी यांना ओळखपत्र देणे तसेच शासकीय कामानिमित्त खाजगी व्यक्तींना तात्पुरते मंत्रालय प्रवेशपत्र देणे. (१२) विभागाचे संकेतस्थळ (website) अद्यावत करणे व ई ऑफिस बाबतचे समन्वय.
२	(१) अल्पसंख्याक विकास विभागातील अधिकारी/कर्मचारी यांची वेतन देयके आहरण व संवितरण. (२) देयकांच्या अनुषंगाने आवश्यक ती हिशेबांची रजिस्टर्स ठेवणे. (३) सेवापुस्तके अद्ययावत ठेवणे. (४) खर्चाचा ताळमेळ घालणे. (५) विनियोजन लेख्याबाबतची माहिती तयार करणे. (६) गट-ड कर्मचाऱ्यांच्या भविष्य निर्वाह निधीचे लेखे ठेवणे. (७) शासकीय कर्मचारी इत्यादिंना कर्जे. (८) नियंत्रक अधिकाऱ्यांनी करावयाच्या खर्च मेळाबाबत समन्वय. (९) लोकलेखा समिती संबंधीचे कामकाज. (१०) प्रलंबित निरीक्षण अहवाल / परिच्छेद. (११) नागरी अहवाल. (१२) महसूली जमा अहवाल. (१३) विभागातील नियंत्रक अधिकाऱ्यांची यादी तयार करणे व अद्ययावत ठेवणे.
३	१) अल्पसंख्याक विकास विभागात आलेले टपाल स्वीकारणे आणि पाठविणे तसेच नस्त्या स्विकारणे व पाठविणे. (२) फ्रँकिंग मशीन व तिकीटांचा हिशेब ठेवणे. (३) गोपनीय टपालाचे वाटप करणे तसेच बाहेर पाठविण्यात येणारे गोपनीय टपाल सील बंद करून निर्गमित करणे. (४) गट-ड कर्मचाऱ्यांच्या नैमित्तीक व वैकल्पिक रजेचा हिशेब ठेवणे व चक्रमुद्रित प्रती काढून घेणे. (५) अल्पसंख्याक विकास विभागाचे गृह व्यवस्थापन. (६) अल्पसंख्याक विकास विभागातील दुरध्वनी / मोबाईल संबंधीच्या सर्व बाबी. (७) अल्पसंख्याक विकास विभागाला (खुद्द) वाटप करण्यात आलेल्या जागेमध्ये अधिकारी/कर्मचारी यांच्या आसन व्यवस्थेच्या दृष्टीने जागा वाटप करणे. (८) शासकीय वाहने व त्यांचे वाहनचालक.

	(९) वितरण सूची. (१०) अल्पसंख्याक विकास विभागामधील (खुद्द) चतुर्थश्रेणी कर्मचाऱ्यांना व वाहनचालकांना गणवेश उपलब्ध करून देणे. (११) अल्पसंख्याक विकास विभागाचे ग्रंथालय. (१२) लेखन सामग्रीचा पुरवठा करणे. (१३) अल्पसंख्याक विकास विभागामधील (खुद्द) अधिकाऱ्यांना वृत्तपत्रे, नियतकालिके व प्रकाशने पुरविण्याबाबत. (१४) अल्पसंख्याक विकास विभागातील विविध अधिकारी/ कार्यासने यांनी शासकीय कामकाजासंबंधातील केलेल्या खर्चाची खालील देयके अदा करणे. (अ) शासकीय परिवहन सेवेची देयके. (ब) दूरध्वनी देयके. (क) मंत्रालय उपाहार गृहांची देयके. (ड) इंधनावरील देयके. (इ) भविष्य निर्वाह निधी खातेपत्रकासाठी पूर्वमुद्रित कागदाच्या खरेदीवरील देयके. (ई) हमालावरील देयके. (फ) किरकोळ खर्चाची प्रतिपूर्ती. (य) टॅक्सी प्रवास खर्चाची प्रतिपूर्ती. (१५) विभागातील गट-ब,गट-क व गट-ड मधील कर्मचाऱ्यांना कार्यालयीन वेळेनंतर थांबल्याबद्दल चहा व फराळासाठी अतिकालिक भत्ता मंजूर करणे. (१६) नागपूर अधिवेशन कालावधीत रेल्वे व विमानासाठी प्राथम्यपत्र. (१७) विभागात कार्यरत असलेल्या यंत्र सामुग्रीचा दुरुस्ती व देखभाल, दरकरार विषयक बाबी हाताळणे. (१८) शासकीय वाहन अनुज्ञेय असलेल्या शासकीय अधिकाऱ्यांना शासकीय वाहनाऐवजी खाजगी वाहन वापरल्याबद्दल होणाऱ्या खर्चाची प्रतिपूर्ती करणे. (१९) नवीन फर्निचर बनवून घेणे, जुन्या फर्निचरची दुरुस्ती करून घेणे. (२०) विधानमंडळ कामकाजाशी संबंधित अल्पसंख्याक विकास विभागातील समन्वयाची कामे. (२१) विधानसभा / विधानपरिषद प्रश्न व आश्वासने यासंबंधात समन्वय व पाठपुरावा करणे. (२२) विधानमंडळाच्या नागपूर येथील हिवाळी अधिवेशनासंबंधातील व्यवस्था. (२३) मा.राज्यपालांना सादर करावयाचा एकत्रित मासिक अहवाल. (२४) मा.राज्यपाल महोदय यांचे भाषण तयार करणे. (२४) विभागातील इतर संकिर्ण विषय.
४	(१) वक्फ (वक्फ अधिनियमासह) व त्याअनुषंगीक बाबींचे शासकीय स्तरावरील संनियंत्रण आणि समन्वय. (२) महाराष्ट्र राज्य वक्फ न्यायधिकरणाचे संनियंत्रण आणि समन्वय. (३) राज्यात बांधण्यात येणाऱ्या उर्दू घरांचे सनियंत्रण आणि समन्वय. (४) वृक्षारोपण आणि संगोपनासाठी विभागाच्या एकंदरीत अर्थसंकल्पीय तरतूदीपैकी कार्यक्रमावरील खर्चामधून ०.५ टक्के निधी उपलब्ध करून देणे
५	(१) राज्यातील अल्पसंख्याकांकडून चालविण्यात येणाऱ्या शैक्षणिक संस्थांना धार्मिक/भाषिक अल्पसंख्याक संस्था म्हणून मान्यता प्रदान करणे. (२) महाराष्ट्र राज्य हज समितीचे शासकीय स्तरावरील संनियंत्रण आणि समन्वयन. (३) महाराष्ट्र राज्य उर्दू अकादमीचे शासकीय स्तरावर संनियंत्रण व समन्वय. (४) राष्ट्रीय अल्पसंख्याक आयोग, राष्ट्रीय अल्पसंख्याक शैक्षणिक संस्था आयोग, राष्ट्रीय धार्मिक व भाषिक अल्पसंख्याक आयोग, आयुक्त, भाषाजात अल्पसंख्याक यांच्या शिफारशींवरील कार्यवाही. (५) महाराष्ट्र राज्य पंजाबी साहित्य अकादमीचे शासकीय स्तरावर सनियंत्रण व समन्वय.

६	(१) धार्मिक अल्पसंख्याक समूदायासाठी विद्यार्थी बहुल शासनमान्य शाळांना पायाभूत सुविधांसाठी सहायक अनुदान योजना. (२) केंद्र पुरस्कृत शिष्यवृत्ती योजना (समन्वय). (अ) गुणवत्ता-नि-साधन आधारित शिष्यवृत्ती योजना. (ब) पोस्ट मॅट्रिक शिष्यवृत्ती योजना. (क) प्रि-मॅट्रिक शिष्यवृत्ती योजना. या केंद्र पुरस्कृत योजनांपैकी (अ) व (ब) येथील नमुद योजना उच्च व तंत्र शिक्षण तसेच (क) येथील नमूद योजना शालेय शिक्षण विभागाकडून राबविण्यात येत आहेत. (३) उच्च व्यावसायिक व इयत्ता १२ वी नंतर शिक्षण घेणाऱ्या सर्व अभ्यासक्रमांमधील विद्यार्थ्यांकरिता शिष्यवृत्ती योजना. (४) डॉ. झाकीर हुसेन मदरसा अधुनिकीकरण योजना.
७	(१) अर्थसंकल्पीय अंदाज (सुधारित अर्थसंकल्पासह) व त्या अनुषंगिक इतर सर्व बाबींचे समन्वय. (२) कार्यक्रम अंदाजपत्रक तयार करणे. (३) वित्त मंत्र्यांचे भाषण. **योजना -** **(१)** केंद्र पुरस्कृत प्रधानमंत्री जन विकास कार्यक्रम (PMJVK). (२) केंद्र पुरस्कृत प्रधानमंत्री आवास योजना (ग्रामीण) (राज्य हिस्सा).
८	(१) मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळाचे शासकीय स्तरावरील संनियंत्रण आणि समन्वय. (२) न्या.सच्चर समितीच्या स्वीकृत शिफारशी संबंधातील बाबींचे संनियंत्रण आणि समन्वयन. (३) राज्य सांप्रदायिक सदभावना परिषद (४) दि.१९ नोव्हेंबर ते २५ नोव्हेंबर कालावधीत कौमी एकता सप्ताह साजरा करणे. (५) दि.२५ नोव्हेंबर हा दिवस ध्वजदिन म्हणून पाळणे. (६) दि.२० ऑगस्ट हा दिवस सदभावना दिवस साजरा करणे. (७) महाराष्ट्र शासनाचा इंदिरा गांधी राष्ट्रीय एकात्मता पुरस्कार देणे. **योजना** १. अल्पसंख्याक समाजातील उच्च शिक्षण घेणा-या विद्यार्थ्यीनींकरिता वसतीगृह योजना. २. अल्पसंख्याक सकेंद्रित क्षेत्रातील औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांना सहायक अनुदान ३. अल्पसंख्याक विद्यार्थ्यांसाठी विद्यमान शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये दुसरी / तिसरी पाळी सुरू करण्याकरिता सहायक अनुदान ४. अल्पसंख्याक विद्यार्थ्यांसाठी नविन तंत्रनिकेतन संस्था सुरू करण्यासाठी सहायक अनुदान. ५. अल्पसंख्याक विद्यार्थ्यांसाठी विद्यमान शासकीय तंत्रनिकेतनांमध्ये दुसरी पाळी सुरू करणे. ६. अल्पसंख्याक समाजातील यंत्रमागधारकांच्या आधुनिकीकरणासाठी अनुदान योजना. ७. मांडवी, मुंब्रा व चांदिवली येथे अल्पसंख्याकांसाठी शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था सुरू करणे. ८.मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळ मर्या. यांना भागभांडवल देणे. ९. अल्पसंख्याक हक्क दिवस पाळण्याबाबत.

९	१) महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोगाचे शासकीय स्तरावरील संनियंत्रण आणि समन्वयन. २) बचत गट योजना. ३) अल्पसंख्याकांच्या कल्याणासाठी मा. पंतप्रधानांच्या १५ कलमी कार्यक्रमाचे समन्वय व आढावा. ४) मौलाना आझाद मोफत शिकवणी व संलग्न योजना. ५) नागरी सेवा पूर्व परीक्षा मार्गदर्शन केंद्र आणि पोलिस भरतीपूर्व प्रशिक्षण, मराठी फाऊंडेशन वर्ग ६) अल्पसंख्याक कल्याण समित्या. ७) अल्पसंख्याक बहुल क्षेत्रासाठी नागरी क्षेत्रात मुलभूत नागरी सुविधा उपलब्ध करून देण्यासाठी नागरी क्षेत्रविकास कार्यक्रमातंर्गत सहायक अनुदान. ८) राज्यातील अल्पसंख्याक बहुल ग्रामिण क्षेत्रात मुलभूत/पायाभूत सुविधा उपलब्ध करून देण्यासाठी ग्रामीण क्षेत्रविकास कार्यक्रमांतर्गत सहायक अनुदान. ९) राज्यातील अल्पसंख्याक उमेदवारांकरिता रोजगाराभिमुख फि प्रतिपुर्ती प्रशिक्षण कार्यक्रम. १०) अल्पसंख्याक समाजातील लोकांसाठी हेल्प लाईनची सुविधा उपलब्ध करुन देणे. ११) अल्पसंख्याकांच्या समस्यांबाबत संशोधन, प्रशिक्षण व योजनांना प्रसिध्दी देणे.

कार्यक्रम क्रमांक — (२)

राज्यातील अल्पसंख्याकांच्या सर्वांगीण विकासासाठी अल्पसंख्याक विकास विभागाकडून राबविण्यात येत असलेल्या विविध योजना.

१) अल्पसंख्याक विद्यार्थी बहुल शासनमान्य खाजगी शाळा, कनिष्ठ महाविद्यालय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था व अपंग शाळांमध्ये पायाभूत सोयी सुविधा पुरविण्यासाठी अनुदान योजना:-

(अ) योजनेचा लक्ष्यगट:- राज्यातील ज्या शासनमान्य खाजगी शाळा, नगर पालिका/नगर परिषद शाळा, कनिष्ठ महाविद्यालय व औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये ७०% व अपंग शाळांमध्ये ५०% पेक्षा जास्त अल्पसंख्याक विद्यार्थी शिक्षण घेत आहेत, अशा शाळा/औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था.

(ब) योजनेचे उद्दिष्ट:- अल्पसंख्याक विद्यार्थ्यांचे प्राबल्य असलेल्या राज्यातील शाळांमध्ये /औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये पायाभूत सोयी सुविधा उपलब्ध करून देवून शिक्षणाचा दर्जा उंचावणे.

(क) योजना :- या योजनेंतर्गत राज्यातील ज्या शासनमान्य खाजगी शाळा, नगर पालिका/नगर परिषद ,कनिष्ठ महाविद्यालयामध्ये तसेच औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थामध्ये ७०% व अपंग शाळांमध्ये ५०% पेक्षा जास्त अल्पसंख्याक विद्यार्थी शिक्षण घेत आहेत अशा शाळांच्या इमारतीची नुतनीकरण व डागडुजी , शुध्द पेयजलाची व्यवस्था करणे, ग्रंथालय अद्ययावत करणे, प्रयोगशाळा उभारणे/ अद्ययावत करणे, संगणक कक्ष उभारणे / अद्ययावत करणे, प्रसाधनगृह/ स्वच्छतागृह उभारणे/ डागडुजी करणे, बेंचेस, पंख्याची व्यवस्था करणे, इन्व्हर्टरची सुविधा निर्माण करणे व इतर आवश्यक शैक्षणिक साहित्य इ.साठी कमाल रुपये २.०० लक्ष पर्यंत अनुदान उपलब्ध करून देण्यात येते.

(ड) योजनेकरिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (सन २०२० - २०२१):- रुपये २०.०० कोटी

इ) भौतिक उद्दिष्ट : १००० शाळा

फ) योजनेची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा :- जिल्हाधिकारी कार्यालय /अल्पसंख्याक विकास विभाग

२) उच्च व्यावसायिक व इयत्ता १२ वी नंतर सर्व अभ्यासक्रमांमध्ये शिक्षण घेणाऱ्या राज्यातील अल्पसंख्याक विद्यार्थ्यांकरिता शिष्यवृत्ती योजना:-

(अ) योजनेचा लक्ष्यगट:- राज्यातील अल्पसंख्याक समाजातील उच्च व तांत्रिक आणि व्यावसायिक शिक्षण घेत असलेले विद्यार्थी.

(ब) योजनेचे उद्दिष्ट:- अल्पसंख्याक समाजातील होतकरू व गुणवत्ताधारक विद्यार्थ्यांना उच्च व व्यावसायिक शिक्षण घेण्यास प्रेरीत करणे.

(क) योजना:- या योजनेंतर्गत अल्पसंख्याक विद्यार्थी ज्या शैक्षणिक अभ्यासक्रमामध्ये शिक्षण घेत असेल त्या अभ्यासक्रमाकरिता आकारण्यात आलेल्या वार्षिक शैक्षणिक शुल्क किंवा रुपये २५,०००/- (वैद्यकीय व अर्धवैद्यकीय अभ्यासक्रम/तांत्रिक व व्यावसायीक शैक्षणिक अभ्यासक्रमासाठी) रु. ५,०००/- (इयत्ता १२ वी नंतरचे अभ्यासक्रम उदा. कला, वाणिज्य व विज्ञान पदवी आणि पदव्युत्तर अभ्यासक्रमासाठी) यापैकी जी रक्कम कमी असेल तेवढी रक्कम शिष्यवृत्ती म्हणून देण्यात येते. सदरहू योजनेसाठी अल्पसंख्याक विद्यार्थ्यांच्या कुटूंबाचे सर्व स्तोत्राद्वारे मिळणारे वार्षिक उत्पन्न रु. ८,००,०००/- किंवा त्यापेक्षा कमी असणे व विद्यार्थी महाराष्ट्राचा रहिवासी असणे आवश्यक आहे. या योजनेंतर्गत ऑनलाईन पध्दतीने अर्ज मागविण्यात येतात व शिष्यवृत्तीची रक्कम विद्यार्थ्यांच्या बँक खात्यामध्ये ईसीएस पध्दतीद्वारे थेट जमा करण्यात येते.

(ड) **योजनेकरिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (सन २०२०-२०२१):- रुपये १२०.०० कोटी.**

(इ) भौतिक उद्दिष्ट : दरवर्षी वैद्यकीय व अर्धवैद्यकीय अभ्यासक्रमांसाठी २,५०० नविन शिष्यवृत्ती, तांत्रिक व व्यावसायिक शैक्षणिक अभ्यासक्रमासाठी १५,००० नवीन शिष्यवृत्ती व इयत्ता १२ वी नंतरच्या सर्व अभ्यासक्रमांसाठी (कला, वाणिज्य व विज्ञान) २,००० नवीन शिष्यवृत्ती तसेच नुतनीकरणासाठी प्राप्त सर्व अर्जानुसार सर्व अभ्यासक्रमासाठी सर्व विद्यार्थांना शिष्यवृत्ती उपलब्ध करून देणे.

(फ) योजनेची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा:- संचालक (वैद्यकीय शिक्षण), वैद्यकीय शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई व संचालक (तंत्रशिक्षण), तंत्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

३) राज्यातील अल्पसंख्याक उमेदवारांकरिता रोजगाराभिमुख फि प्रतिपुर्ती प्रशिक्षण कार्यक्रम:- (अल्प कालावधीच्या व्यवसायातधारित पाठयक्रमाकरिता सहायक अनुदान) — निरंतर प्रशिक्षण योजना / तंत्र शिक्षण परीक्षा मंडळ / मुक्त विद्यापीठ यांच्यामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या अभ्यासक्रमांमध्ये शिक्षण घेणाऱ्या अल्पसंख्याक विद्यार्थ्यांसाठी प्रशिक्षण योजना :-

(अ) योजनेचा लक्ष्यगट:- तंत्र निकेतने, अभियांत्रिकी महाविद्यालये यांमधून तंत्रशिक्षण संचालनालयाच्या मान्यतेने निरंतर प्रशिक्षण योजनेंतर्गत राबविण्यात येणारे विविध अभ्यासक्रम, महाराष्ट्र राज्य तंत्रशिक्षण मंडळ यांच्या मान्यतेने चालविण्यात

येणारे विविध अभ्यासक्रम व मुक्त विद्यापीठ मान्यताप्राप्त विविध अभ्यासक्रम तसेच प्रमोद महाजन कौशल्य विकास अभियान यामध्ये प्रशिक्षण घेत असलेले निवडक अल्पसंख्याक विद्यार्थी .

(ब) योजनेचे उद्दिष्ट:- राज्य शासनाने अल्पसंख्याक लोकसमूह म्हणून घोषित केलेल्या राज्यातील मुस्लिम, शीख, ख्रिश्चन, पारसी, बौध्द, जैन व ज्यु या समाजातील उमेदवारांमधील बेरोजगारीची समस्या लक्षात घेवून त्यांना रोजगारक्षम बनविणे व त्यांच्याकरिता नियमित उत्पन्नाचा स्त्रोत निर्माण करणे.

(क) योजना:- या योजनेंतर्गत उपरोल्लेखित अभ्यासक्रमामध्ये तसेच शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये प्रशिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांना प्रशिक्षण शुल्काची प्रतिपूर्ती म्हणून प्रति विद्यार्थी प्रशिक्षण शुल्काची प्रत्यक्ष रक्कम किंवा रु.४०००/- यापैकी जी कमी असेल तेवढी रक्कम अदा करण्याची तरतूद होती तथापि आता सदर योजनेव्दारे प्रमोद महाजन कौशल्य विकास अभियान यामध्ये नमूद अभ्यासक्रमांसाठी देखील लागू आहे. सबब सदर प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे तथापि अर्थसंकल्पीत व वितरीत निधीच्या प्रमाणात प्रशिक्षण शुल्क आकारण्यात येते.

(ड) योजनेकरिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (सन २०२०-२०२१):- रुपये ६०.०० कोटी.

(इ) योजनेची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा:- महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी, मुंबई.

४) अल्पसंख्याक बहुल क्षेत्रात नागरी क्षेत्रविकास कार्यक्रम राबविण्यासाठी सहायक अनुदान:-

(अ) योजनेचा लक्ष्यगट:-केंद्र शासनाने निश्चित केलेल्या महाराष्ट्रातील ४३ अल्पसंख्याक बहुल क्षेत्रांसाठी प्राधान्याने तसेच ज्या शहरांच्या एकूण लोकसंख्येपैकी अल्पसंख्यांकांची लोकसंख्या **किमान** १० टक्के पेक्षा जास्त आहे, अशी शहरे.

(ब) योजनेचे उद्दिष्ट:- अल्पसंख्याक बहूल क्षेत्रात मुलभूत नागरी सुविधा उपलब्ध करून देणे.

(क) योजना:-या योजनेंतर्गत महानगरपालिका/ नगरपालिकांना त्यांच्या कार्यक्षेत्रातील अल्पसंख्याक बहुल क्षेत्रात पुढील मूलभूत नागरी सोयीसुविधांसाठी अनुदान उपलब्ध करुन देण्यात येत आहे.

(१) कब्रस्तानची व अंत्यविधीच्या जागेची दुरुस्ती,

(२) पिण्याच्या पाण्याची सुविधा,	(३) विद्युत पुरवठा,
(४) सांडपाण्याची व्यवस्था,	(५) रस्ते / पथदिवे,
(६) सार्वजनिक स्वच्छतागृहे,	(७) अंगणवाडी, बालवाडी केंद्रे इत्यादी.
(८) समाज मंदिर / सामाजिक सभागृह इ.	(९) इदगाह विकास.

सदरहू योजनेअंतर्गत महानगरपालिकांना रु.२० लाख, "अ" वर्ग नगरपालिकांना रु.१५ लाख तर "ब" व "क" वर्ग नगरपालिकांना रु.१० लाखापर्यंत अनुदान उपलब्ध करुन देण्यात येत आहे.

(ड) **योजनेकरिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (सन २०२०-२१):- रु.४४.६३ कोटी**

(इ) भौतिक उद्दिष्ट : म.न.पा/न.पा/न.प.

(फ) योजनेची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा:- जिल्हाधिकारी कार्यालय व अल्पसंख्याक विकास विभाग.

५) राज्यातील अल्पसंख्याक समस्यांबाबत संशोधन, अल्पसंख्याकांशी निगडीत बाबी हाताळणाऱ्या राज्य प्रशासनातील अधिकारी / कर्मचारी यांना प्रशिक्षण व राज्य शासनाने अल्पसंख्याकांसाठी घोषित केलेल्या योजनांना प्रसिध्दी:-

अ) योजनेचा लक्ष्यगट :- राज्यातील अल्पसंख्याक समाज.

ब) योजनेचे उद्दिष्ट :- राज्यातील अल्पसंख्याकांना शिक्षण, आरोग्य, निवाससुविधा, रोजगार, पतपुरवठा व इतर मुलभूत सुविधा प्राप्त करण्यासाठी सामोऱ्या जाव्या लागणाऱ्या विविध प्रश्नांबाबत संशोधन करून त्यावर उपाययोजना करणे, "अल्पसंख्याकांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहात आणणे व त्यांचा सर्वांगीण विकास घडवून आणणे" या विषयावर राज्य प्रशासनातील जबाबदार अधिकारी

व कर्मचाऱ्यांमध्ये जागरुकता निर्माण करण्यासाठी त्यांना प्रशिक्षण देणे व राज्य शासनाने अल्पसंख्याकांसाठी जाहीर केलेल्या योजनांना विस्तृत प्रसिध्दी देणे.

क) योजना:- या योजनेंतर्गत राज्यातील अल्पसंख्याकांच्या विविध समस्यांविषयक यशदा, पुणे यांच्यामार्फत संशोधन करण्यात येवून त्यावर उपाययोजना सूचविण्यात येतील तसेच "अल्पसंख्याकांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहात आणणे व त्यांचा सर्वांगीण विकास घडवून आणणे" या विषयावर राज्य प्रशासनातील जबाबदार अधिकारी व कर्मचाऱ्यांमध्ये जागरुकता निर्माण करण्यासाठी त्यांना यशदा, पुणे या संस्थेमार्फत प्रशिक्षण देण्यात येत आहे. राज्य शासन राज्यातील अल्पसंख्याकांच्या सर्वांगीण विकासासाठी राबवित असलेल्या विविध कल्याणकारी योजनांबाबतची माहिती राज्यातील जनसामान्यापर्यंत पोहोचावी या उद्देशाने या सर्व योजनांना महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोगामार्फत दुरदर्शन व राज्यातील सर्व भाषांमधील प्रमुख वृत्तपत्रे यांच्या माध्यमातून व्यापक प्रसिध्दी देण्यात येत आहे.

ड) योजनेची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा :- महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोग मुंबई व यशवंतराव चव्हाण विकास प्रशासन प्रबोधिनी, पुणे

इ) योजनेकरिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (सन २०२०-२१):- रु.१०.०० कोटी

६) राज्यातील अल्पसंख्याक समाजातील लोकांसाठी हेल्पलाईनची सुविधा:- (हेल्पलाईन क्र. १८००२२५७८६)

(अ) योजनेचा लक्ष्यगट:- राज्यातील अल्पसंख्याक समाज.

(ब) योजनेचे उद्दिष्ट:- राज्य शासनाने अल्पसंख्याक लोकसमूह म्हणून घोषित केलेल्या राज्यातील मुस्लिम, बौध्द, जैन, ख्रिश्चन, शीख व पारसी या समाजाच्या लोकांना शासकीय कामकाजाबाबत वेळोवेळी उद्भवणाऱ्या अडचणींबाबत मार्गदर्शन व राज्य शासनाने राज्यातील अल्पसंख्याक समाजासाठी सुरु केलेल्या विविध योजनांबाबाबत संबंधित लोकांच्या शंकाचे निरसन करणे.

(क) योजना:- राज्यातील अल्पसंख्याकांना शासनाच्या अल्पसंख्याक विषयक विविध धोरणात्मक निर्णयाबाबत अवगत करण्याकरिता, त्यांना दैनंदिन जीवनात सामोऱ्या जाव्या लागणाऱ्या अडचणींच्या दृष्टीने त्यांच्या गाऱ्हाण्यांचे निराकरण करण्याकरिता तसेच राज्य शासन राज्यातील अल्पसंख्याकांकरिता राबवित असलेल्या विविध विकास योजनांबाबत अचूक माहिती देण्यासाठी व त्याअनुषंगाने त्यांच्या शंकांचे निरसन करण्याकरिता महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोगाच्या कार्यालयात एक हेल्पलाईन सुविधा कक्ष स्थापन करण्यात आला आहे.

(ड) योजनेची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा:- महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोग, मुंबई.

(इ) योजनेकरिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (सन २०२०-२१):- रु.०.१० कोटी.

७) अल्पसंख्याक समाजातील विद्यार्थ्यांसाठी मांडवी (मुंबई शहर) व चांदिवली (मुंबई उपनगर) येथे नवीन औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था व विद्यमान ४२ औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये दुसऱ्या/तिसऱ्या पाळीमध्ये अभ्यासक्रम सुरु करणे:-

(अ) योजनेचा लक्ष्यगट:- राज्यातील अल्पसंख्याक समाजातील (मुस्लिम, बौध्द, ख्रिश्चन, शीख, पारशी व जैन) विद्यार्थी

(ब) योजनेचे उद्दिष्ट :- अल्पसंख्याक समाजातील विद्यार्थ्यांना रोजगाराभिमुख व्यवसायिक शिक्षण देणे.

(क) योजना:- अल्पसंख्याक समाजातील विद्यार्थ्यांना रोजगाराभिमुख व्यवसायिक शिक्षण देण्यासाठी मांडवी (मुंबई शहर) व चांदिवली (मुंबई उपनगर) येथे अल्पसंख्याक विद्यार्थ्यांसाठी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था व राज्यातील अल्पसंख्याक बहुल ४२ विद्यमान औद्योगिक वसतीगृहे

संस्थांमध्ये अल्पसंख्याक विद्यार्थ्यांसाठी दुसऱ्या / तिसऱ्या पाळीमध्ये सप्टेंबर,२०१० पासून अभ्यासक्रम सुरु करण्यात आले आहेत. याबाबतचा शासन निर्णय, दिनांक २९.०८.२००९, उच्च व तंत्र शिक्षण विभागाने निर्गमित केला आहे.

(ड) योजनेकरिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (सन २०२०-२१):- रुपये २९.०० कोटी

(इ) भौतिक योजना:४४१६ विद्यार्थी

(फ) योजनेची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा:- संचालक (प्रशिक्षण), व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, मुंबई.

८) राज्यातील अल्पसंख्याक बहुल क्षेत्रात अल्पसंख्याक विद्यार्थ्यांसाठी तंत्रनिकेतन संस्था सुरु करणे:-

(अ) योजनेचा लक्ष्यगट:- राज्यातील अल्पसंख्याक समाजातील (मुस्लिम, बौध्द, ख्रिश्चन, शीख, पारशी व जैन) बेरोजगार उमेदवार.

(ब) योजनेचे उद्दिष्ट:- अल्पसंख्याक समाजातील विद्यार्थ्यांमधील बेरोजगार उमेदवारास रोजगार मिळण्यास मदत करणे.

(क) योजना:- अल्पसंख्याक समाजातील उमेदवारांना तांत्रिक शिक्षण देऊन त्यांना रोजगारक्षम बनविण्याच्या उद्देशाने नवीन तंत्रनिकेतन संस्था सुरु करण्यासचा निर्णय शासनाने घेतला आहे. त्यानुसार मुक्ताई नगर जि. जळगाव येथे नवीन तंत्रनिकेतन निर्माण करण्यात येत आहे. अनुदान अल्पसंख्याक विकास विभागाकडून उपलब्ध करुन दिले जाईल.

(ड) योजनेकरिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (सन २०२०-२१):-२० कोटी

(ई) भौतिक उद्दिष्ट : ०१ तंत्रनिकेतन

(फ) योजनेची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा:- अल्पसंख्याक विकास विभाग व संचालक, तंत्रशिक्षण संचालनालय, मुंबई.

९) राज्यातील अल्पसंख्याक बहुल क्षेत्रात अल्पसंख्याक विद्यार्थ्यांसाठी औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्रे सुरु करणे:-

(अ) योजनेचा लक्ष्यगट:- राज्यातील अल्पसंख्याक समाजातील (मुस्लिम, बौध्द, ख्रिश्चन, शीख, पारशी व जैन). विद्यार्थी.

(ब) योजनेचे उद्दिष्ट:- अल्पसंख्याक समाजातील विद्यार्थ्यांना रोजगारभीमुख व्यावसायिक शिक्षण देणे.

(क) योजना:- राज्यातील अल्पसंख्याक विद्यार्थ्यांसाठी मांडवी, मुंबई शहर व चांदिवली, मुंबई उपनगर असा दोन नवीन शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था करण्यात आल्या आहेत. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था मांडवी, मुंबई चे बांधकाम अंतिम टप्प्यात असून सद्य:स्थितीत सदर संस्थेचे प्रशिक्षण वर्ग सध्या एलफिस्टन तांत्रिक विद्यालय मुंबई येथे सुरु आहेत. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था चांदिवली, मुंबई उपनगर च्या जमिनीवरील आरक्षण बदलाची कार्यवाही सुरु असून सदर संस्थेचे प्रशिक्षण वर्ग सध्या मुलूंड येथे सुरु करण्यात आले आहेत. मुंब्रा-कौसा येथे औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था निर्माण करण्यास शासन मान्यता देण्यात आली असून पुढील कार्यवाही सुरु आहे.

(ड) **योजनेकरिता अर्थसंकल्पीय तरतूद** (सन २०२०-२१):- रुपये २० कोटी

(फ) योजनेची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा:- अल्पसंख्याक विकास विभाग व संचालक (प्रशिक्षण), व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, मुंबई.

१०) प्रधानमंत्री जन विकास कार्यक्रम (PMJVK)

(अ) योजनेचा लक्ष्यगट:- अल्पसंख्याक समाजातील लोक

(ब) योजनेचे उद्दिष्ट:- अल्पसंख्याक बहुल जिल्ह्यातील लोकांच्या एकंदर राहणीमानाचा दर्जा उंचावणे, या भागात मुलभूत सुविधा उपलब्ध करुन देऊन सामाजिक व आर्थिक स्तरात सुधारणा घडवून आणणे.

(I):- ११ वी पंचवार्षिक योजना:- ११ व्या पंचवार्षिक योजनेत केंद्र शासनाच्या अल्पसंख्याक कार्य मंत्रालयाने लोकसंख्या, सामाजिक व आर्थिक स्थिती आणि मुलभूत सुविधांची उपलब्धता या मानकांच्या आधारे देशातील ९० जिल्हे मागासलेले अल्पसंख्याक बहुल जिल्हे म्हणून निश्चित केले असून, यामध्ये महाराष्ट्रातील परभणी, बुलडाणा, वाशिम व हिंगोली या चार जिल्ह्यांचा समावेश आहे. केंद्र शासनाच्या अल्पसंख्याक कार्य मंत्रालयामार्फत बहुक्षेत्र विकास कार्यक्रमांतर्गत (MsDP) या चार जिल्ह्यांमध्ये घरकुल योजना ,अंगणवाडी बांधकाम आणि मुलींच्या वसतीगृहांचे बांधकाम योजना राबविण्यात येत आहेत.

(II) :- १२ वी पंचवार्षिक योजना:-

i) १२ व्या पंचवार्षिक योजनेत केंद्र शासनाच्या अल्पसंख्याक कार्य मंत्रालयाने बहुक्षेत्र विकास कार्यक्रमांतर्गत (MsDP) विहीत मार्गदर्शक सुचनांच्या आधारे परभणी (सेलू, पाथरी, जिंतुर) व वाशीम (कारंजा, मानोरा, मालेगाव) येथे मुलींची प्रत्येकी ०३ आणि हिंगोली (हिंगोली, कळमनुरी) येथे ०२ मुलांची अशा एकूण ०८ वसतीगृहांच्या बांधकामाच्या प्रस्तावास नव्याने मान्यता दिली आहे.

ii) १२ व्या पंचवार्षिक योजनेत केंद्र शासनाच्या अल्पसंख्याक कार्य मंत्रालयाने बहुक्षेत्र विकास कार्यक्रमांतर्गत (MsDP) विहीत मार्गदर्शक सुचनांच्या आधारे जालना शहर व परळी शहर यांच्या प्रस्तावामधील वसतीगृह बांधकाम व शाळा इमारत बांधकाम प्रस्तावास मान्यता दिली आहे.

iii) आता बहुक्षेत्रीय विकास कार्यक्रम (MsDP) या कार्यक्रमाचे केंद्रशासनाकडील मार्गदर्शक सुचनांनुसार नावात बदल करुन प्रधानमंत्री जन विकास कार्यक्रम (PMJVK) असे नामकरण करण्यात आले आहे. ही योजना १४ व्या वित्त आयोगाच्या उर्वरित कालावधीत म्हणजेच सन २०१७-१८ ते २०१९-२० या कालावधीत राबविण्यात येणार आहे. बहुक्षेत्र विकास कार्यक्रमांतर्गत यापूर्वी महाराष्ट्र राज्यातील ०९ जिल्हे , ०८ गट व ०६ शहरे यांची निवड करण्यात आली होती. तथापि आता केंद्र शासनाच्या प्रधानमंत्री जन विकास कार्यक्रमांतर्गत महाराष्ट्रातील एकूण २४ जिल्ह्यातील १० जिल्हा मुख्यालये, २८ गट व ३४ शहरांचा समावेश करण्यात आला आहे. पायाभूत सुविधा उपलब्ध करुन देण्यासाठी प्रत्येकी रु.१० कोटी इतक्या रकमेचे प्रकल्प अहवाल तयार करावेत त्याचप्रमाणे या कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीसाठी संबंधित जिल्हयातील अल्पसंख्याक बहुल गावांची सुनिश्चिती करावी, असेही केंद्र शासनाकडून सूचित करण्यात आले आहे. या संदर्भात केंद्र शासनाकडून संबंधित गट व शहरांच्या प्रकल्प अहवालास प्राप्त मान्यतेनुसार पुढील कार्यवाही करण्यात येत आहे.

(क) योजनेकरिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (सन २०२०-२१):- (राज्य हिस्सा) रु.३५.०० कोटी (केंद्र हिस्सा) रु.७५.०० कोटी.

(ड) योजनेची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा:- संबंधित जिल्हाधिकारी व अल्पसंख्याक विकास विभाग

११) अल्पसंख्याक समाजातील उच्च शिक्षण घेणा-या विद्यार्थींनीसाठी वसतीगृह योजना

(अ) योजनेचा लक्ष्यगट:- राज्यातील अल्पसंख्याक समाजातील (मुस्लिम, बौध्द, ख्रिश्चन, शीख, पारशी, जैन व ज्यु) उच्च शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थीनी.

(ब) योजनेचे उद्दिष्ट:- अल्पसंख्याक समाजातील मुलींसाठी वसतीगृहाची सोय उपलब्ध करुन मुलींच्या उच्च शिक्षणाचे प्रमाण वाढवणे.

(क) योजना:- राज्यातील सर्व जिल्हयांमध्ये अल्पसंख्याक समाजातील उच्च शिक्षण घेणा-या विद्यार्थीनींसाठी वसतीगृहे बांधण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे. त्यापैकी केंद्र शासनाने राज्यातील ज्या २५ जिल्हयांमधील ४३ शहरे "अल्पसंख्याक बहुल क्षेत्रे" घोषित केली आहेत, अशा २५ जिल्हयांमध्ये प्राथम्याने वसतीगृह उभारण्यात येतील. वसतीगृहांसाठी शासकीय जमीन किंवा विद्यापीठांकडून जमीन उपलब्ध करून घेण्यात येऊन वसतीगृहाचे बांधकाम सिडको/ सार्वजनिक बांधकाम विभाग/ म्हाडा मार्फत करण्यात येईल. सदर वसतीगृहे अल्पसंख्याक विकास विभागामार्फत नेमुन दिलेल्या शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था /तंत्रनिकेतन/ विद्यापीठ/ शासकीय महाविद्यालये यांचेकडून व्यवस्थापन करण्यात येईल.

(ड) योजनेकरिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (सन २०२०-२१):- रुपये १८.०० कोटी

(ई) योजनेची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा:- संबंधित जिल्हाधिकारी मुख्य कार्यकारी अधिकारी, व्यवस्थापनाकरिता नेमुन दिलेली शाळा संस्था/विद्यापिठ/महाविद्यालय व अल्पसंख्याक विकास विभाग.

१२) राज्य अल्पसंख्याक आयोगाला सहायक अनुदान

या योजनेतंर्गत आयोगा मार्फत राबविण्यात येत असलेल्या अ) अल्पसंख्याक उमेदवारांसाठी शासकीय सेवा भरती पूर्व परीक्षा प्रशिक्षण वर्ग व ब) मराठी भाषा फौंडेशन वर्ग या योजनेकरिता अनुदान देण्यात येते.

(क) योजनेकरिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (सन २०२०-२१) :- रु.५.५० कोटी.

१३) स्वयंसहाय्यता गटांकरिता सहायक अनुदान

राज्यातील अल्पसंख्याक महिलांचे मागासलेपण व त्यांची कमकुवत आर्थिक स्थिती विचारात घेवून त्यांच्या आर्थिक व सामाजिक उन्नतीसाठी महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोग व महिला आर्थिक विकास महामंडळ यांच्या संयुक्त विद्यमाने राज्यातील अल्पसंख्याक बहूल भागात ही योजना राबविली जात आहे.

(अ) योजनेकरिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (सन २०२०-२१):- रु.७.०० कोटी.

१४) हज समितीकरिता सहायक अनुदान

हज यात्रेकरूंच्या सुविधेकरिता औरंगाबाद येथे हज हाऊस बांधण्यात येत आहे.

योजनेकरिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (सन २०२०-२१) :- रु. १२.०० कोटी

१५) मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळाला भाग भांडवली अंशदान.

मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या विविध योजनांकरिता भागभांडवल देण्यात येते.

योजनेकरिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (सन २०२०-२१) :- रुपये २५.०० कोटी.

१६) अल्पसंख्याक समाजातील विद्यार्थ्यांसाठी विद्यमान शासकीय तंत्रनिकेतनांमध्ये दुस-या पाळीमध्ये अभ्यासक्रम सुरू करणे.

(अ) योजनेचा लक्ष्यगट:- राज्यातील अल्पसंख्याक समाजातील (मुस्लिम, बौध्द, ख्रिश्चन, शीख, पारशी, जैन व ज्यु) विद्यार्थी

(ब) योजनेचे उद्दिष्ट:- अल्पसंख्याक समाजातील विद्यार्थ्यांना रोजगाराभिमुख तांत्रिक शिक्षण देणे.

क) योजना:- सन २०११-१२ पासून ठाणे, सोलापूर, जळगाव, नांदेड, यवतमाळ, मुंबई शहर व मुंबई उपनगर अशा ७, सन २०१२-१३ पासून रत्नागिरी, जालना, अंबड, ब्रम्हपुरी, कराड या ५ व सन २०१४-१५ पासून पुणे, लातूर व हिंगोली अशा ३ याप्रमाणे एकूण १५ विद्यमान शासकीय तंत्रनिकेतनांमध्ये अल्पसंख्याक विद्यार्थ्यांसाठी दुसरी पाळी सुरु करण्यात आली असून त्याबाबतचे शासन निर्णय उच्च व तंत्र शिक्षण विभागाने अनुक्रम दिनांक १३.०९.२०११, दिनांक १९.०७.२०१२ व दि. ८.०७.२०१४ रोजी निर्गमित केले आहेत.

(ड) योजनेकरिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (सन २०२०-२१):- रुपये १५.०० कोटी

(इ) भौतिक उद्दिष्ट: १९२० विद्यार्थी

(फ) योजनेची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा:- संचालक, तंत्र शिक्षण संचालनालय, मुंबई

१७) राज्यातील अल्पसंख्याक बहुल ग्रामीण क्षेत्रात मुलभूत/पायाभूत सुविधा उपलब्ध करुन देण्यासाठी क्षेत्रविकास कार्यक्रमातंर्गत अनुदान उपलब्ध करण्याबाबत:-

अ) योजनेचा लक्ष्यगट: -राज्यातील ज्या ग्रामपंचायतीच्या एकूण लोकसंख्येपैकी अल्पसंख्याक समुहाची (मुस्लिम, बौध्द, ख्रिश्चन, शीख, पारशी, जैन व ज्यु) लोकसंख्या किमान १०० किंवा त्यापेक्षा जास्त आहे, अशा अल्पसंख्याक बहुल ग्रामपंचायती.

ब) योजनेचे उद्दिष्ट:- अल्पसंख्याक बहूल ग्रामीण क्षेत्रात मुलभूत /पायाभूत सुविधा उपलब्ध करून देणे.

क) योजना:- या योजनेंतर्गत पात्र ग्रामपंचायतींना त्यांच्या कार्यक्षेत्रातील अल्पसंख्याक बहुल क्षेत्रात पुढील मूलभूत/पायाभूत सोयीसुविधांसाठी सन २०१३-२०१४ या वर्षापासून अनुदान उपलब्ध करुन देण्यात येत आहे:-

(अ) कब्रस्तान/स्मशान/अंत्यविधीच्या जागेसाठी संरक्षक भिंतीसह सर्व सुविधा,

(ब) सार्वजनिक सभागृह/शादीखाना हॉल.

(क) सर्व नागरी/पायाभूत सुविधा उदा.पिण्याच्या पाण्याची सुविधा/ विद्यूत पुरवठा/इदगाह/ सांडपाण्याची व्यवस्था/ रस्ते / पथदिवे/सार्वजनिक स्वच्छतागृहे , अंगणवाडी, बालवाडी केंद्रे इत्यादी

सदरहू योजनेंतर्गत अल्पसंख्याक बहूल ग्रामपंचायतींना प्रतिग्रामपंचायत कमाल रू.१० लाखापर्यंत अनुदान उपलब्ध करून देण्यात येत आहे.

ड) योजनेकरिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (सन २०२०-२१):- रु. ७५.०० कोटी

इ) भौतिक उद्दिष्ट : २५० अल्पसंख्याक बहूल ग्रामपंचायती

फ) योजनेची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा : जिल्हाधिकारी कार्यालय / मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद व अल्पसंख्याक विकास विभाग.

१८) डॉ.झाकीर हुसेन मदरसा आधुनिकीकरण योजनेंतर्गत राज्यातील मदरशांना पायाभुत सुविधा आणि विषय शिक्षकांच्या वेतनाकरीता सहायक अनुदान योजना:-

(अ) योजनेचा लक्ष्यगट:- राज्यातील धर्मादाय आयुक्त अथवा वक्फ बोर्डाकडे नोंदणीकृत असलेले मदरसे.

(ब) योजनेचे उद्दिष्ट:- मदरशांमध्ये शिकत असलेलल्या विविध वयोगटातील विद्यार्थ्यांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहात आणण्यासाठी पारंपारीक धार्मिक शिक्षणाबरोबरच विज्ञान, गणित, समाजशास्त्र, हिंदी, मराठी, इंग्रजी व उर्दू या विषयांचे आधुनिक शिक्षण देणे.

(क) योजना:- मदरशांमध्ये शिकत असलेल्या विद्यार्थ्यांना विज्ञान, गणित, समाजशास्त्र, हिंदी, मराठी, इंग्रजी व उर्दू या विषयांचे शिक्षण देणे, त्याकरीता शिक्षकांच्या मानधनासाठी अनुदान देणे, मुख्य प्रवाहातील शाळांमध्ये प्रवेश घेणा-या इ. ९ वी, इ. १० वी, ११ वी व १२ वी तील तसेच औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये शिक्षण घेणा-या विद्यार्थ्यांसाठी शिष्यवृत्ती देणे, या दृष्टीने मदरशांच्या आधुनिकीकरणासाठी पायाभूत सुविधा, ग्रंथालय इत्यादींसाठी अनुदान देणे.

ड) योजनेकरिता अर्थसंकल्पीय तरतूद (सन २०२०-२१) :- रुपये २०.०० कोटी

(इ) भौतिक उद्दिष्ट: ३०० मदरसे

(फ) योजनेची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा: जिल्हाधिकारी कार्यालय व अल्पसंख्याक विकास विभाग.

१९) राज्यातील अल्पसंख्याक लोकसमुहातील उमेदवाराकरीता मौलाना आझाद मोफत शिकवणी व संबध्द योजना:-

राज्यातील अल्पसंख्याक लोकसमूहातील उमेदवारांना शासकीय/निमशासकीय सेवेत रोजगारांच्या पुरेशा संधी उपलब्ध करून देण्याकरीता केंद्रीय लोकसेवा आयोग/महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग/बँकिंग सेवा इत्यादी स्पर्धा परिक्षांसाठी प्रशिक्षण तसेच व्यवसायिक अभ्यासक्रमामधील प्रवेशाकरीता घेण्यात येणा-या सामाईक प्रवेश परिक्षांच्या पूर्वतयारीसाठी प्रशिक्षणआणि इयत्ता १० वी, १२ अनुत्तीर्ण अल्पसंख्याक उमेदवारांकरीता विशेष शिकवणी वर्ग सुरू करण्यासाठी दि.२५.०६.२०१३ च्या शासन निर्णयान्वये मौलाना आझाद मोफत शिकवणी व संबंध्द योजना कार्यान्वित करण्यात आली आहे.

या योजनेंतर्गत राज्यातील मुंबई, ठाणे, अमरावती, औरंगाबाद, नागपूर, पुणे व नाशिक या ०७ शहरांमध्ये प्रशिक्षण केंद्रांची सुविधा उपलब्ध करून देण्यात येणार आहे. त्याकरीता नामांकित खाजगी संस्थांकडून अर्ज मागविण्यात आले असून सध्या निवडीची प्रक्रिया प्रगतीपथावर आहे. तसेच इच्छुक उमेदवारांकडून ऑन लाइन अर्ज मागविण्यात आले आहे. प्रशिक्षणबाबतची तपशीलवार माहिती जसे प्रशिक्षणाचा प्रकार, उमेदवारांची संख्या, प्रशिक्षणांचा कालावधी व प्रत्येक उमेदवाराला फी च्या स्वरूपात द्यावयाची अधिकतम रक्कम इत्यादी खालीलप्रमाणे आहे.

(१) योजनेकरीता अर्थसंकल्पीय तरतुद (सन २०२०-२१) :- रूपये २९.०० कोटी.

(२) भौतिक उद्दिष्ट: ४००० विद्यार्थी

(३) योजनेची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा: अल्पसंख्याक विकास विभाग.

अ.क्र.	प्रशिक्षणाचा प्रकार	उमेदवाराची संख्या	प्रशिक्षणाचा कालावधी	प्रति उमेदवाराकरीता द्यावयाची फी ची अधिकतम रक्कम
१.	केंद्रिय लोकसेवा आयोगामार्फत घेण्यात येणा-या विविध स्पर्धा परिक्षेच्या तयारी करीता प्रशिक्षण	२५०	१० महिने	रू. २५,०००/-
२.	महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामार्फत राजपत्रित अधिकारी या पदांकरीता घेण्यात येणा-या विविध स्पर्धा परीक्षेच्या तयारी करीता प्रशिक्षण.	२५०	१० महिने	रू. २०,०००/-
३.	महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामार्फत अराजपात्रित अधिकारी या पदांकरीता घेण्यात येणा-या विविध स्पर्धा परीक्षेच्या तयारी करीता प्रशिक्षण.	५००	१० महिने	रू. १५,०००/-
४.	बँकिंग सेवेतील परीक्षांकरीता प्रशिक्षण.	४००	६ महिने	रू. ८,०००/-
५.	सामाईक प्रवेश परिक्षा	६००	२ वर्ष	रू. ४०,०००
(अ)	अभियांत्रिकी	२००	१ वर्ष / २ वर्ष	रू. २०,०००/- (रू. ४०,०००/- २ वर्षांकरीता)
(ब)	वैद्यकीय आणि तत्सम शाखा	२००	१ वर्ष / २ वर्ष	रू. २०,०००/- (रू. ४०,०००/-२ वर्षांकरीता)
(क)	सनदी लेखापाल,व्यवस्थापन, विधी इत्यादी	२००	१ वर्ष / २ वर्ष	रू. २०,०००/- (रू. ४०,०००/-२ वर्षांकरीता)
६.	इयत्ता १० वी नापास विद्यार्थ्यांकरिता विशेष शिकवणी वर्ग	१०००	१० महिने	रू. ४,०००/-
७.	इयत्ता १२ वी नापास विद्यार्थ्यांकरिता विशेष शिकवणी वर्ग	१०००	१० महिने	रू. ४,०००/-

२०) उर्दू घराकरीता सहाय्यक अनुदान:

महाराष्ट्रा मध्ये उर्दू भाषेची वाङ:मयीन प्रगती, मराठी व उर्दू भाषेमधील लेखक, कवी, विचारवंत इ. मध्ये सर्जनशील विचारांची देवाणघेवाण होउन उर्दू भाषेचा वाङ:मयीन विकास व्हावा व उर्दू भाषेच्या समृध्दीसाठी उर्दू घराच्या रूपाने एक ठिकाण असावे या उद्देशाने राज्यातील काही मुस्लीम बहुल शहरामध्ये उर्दू घर उभारण्याचे प्रस्तावित आहे. सद्य:स्थितीत नांदेड, सोलापूर, मालेगाव आणि मुंबई येथे उर्दू घर बांधण्यासाठी प्रशासकीय मान्यता प्रदान करण्यात आली आहे.

१) **योजनेकरीता अर्थसंकल्पीय तरतुद** (सन २०२०-२१):- रूपये ७ कोटी.

२) **भौतिक उद्दिष्ट: ४ उर्दूघर**

३) **योजनेची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा:-** संबंधित जिल्हाधिकारी व अल्पसंख्याक विकास विभाग.

२१) मराठवाडा, विदर्भ, उत्तर महाराष्ट्र जलद विकास कार्यक्रम २०१८ अंतर्गत महिला बचत गट निर्माण करुन त्यामधील महिला सदस्यांना कौशल्य विकासाचे प्रशिक्षण देणेबाबत योजना:- मराठवाडा, विदर्भ, उत्तर महाराष्ट्र जलद विकास कार्यक्रम २०१८ या कार्यक्रमांतर्गत औरंगाबाद, नागपूर, अमरावती, लातूर, चंद्रपूर, बीड, वर्धा, भंडारा, गोंदिया, गडचिरोली, अकोला, बुलढाणा, यवतमाळ, जालना या १४ जिल्हयामध्ये प्रति जिल्हा २०० या प्रमाणे २८०० अल्पसंख्याक महिला बचतगट महिला आर्थिक विकास महामंडळ यांचे मार्फत निर्माण करने . या विभागात सदयास्थितीमध्ये कार्यरत व नव्याने निर्माण होणारे बचतगट यामधून अंदाजे १५०० सदस्यांना महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकासाचे प्रशिक्षण देण्याचा शासन निर्णय ०७, ऑगस्ट, २०१९ अन्वये निर्णय घेण्यात आला आहे.

कालावधी:- सदर प्रशिक्षण कार्यक्रम दोन वर्षा करीता निश्चित करण्यात आला आहे.

निधी:- या करीता सन २०२०-२१ या वर्षामध्ये रु.३.१३ कोटी निधी पुरवणी मागणी व्दारे अर्थसंकल्पित करण्यात आला आहे.

२३) राज्यातील अल्पसंख्याक समुहातील महिला व युवकांना कौशल्य विकासाचे प्रशिक्षण देणे बाबत.

योजना:- राज्यातील अल्पसंख्याक समुहातील महिला व युवकांना रोजगार व स्वयंरोजगाराची संधी प्राप्त पहावी या उदेशाने शासन निर्णय दि.२६, ऑगस्ट २०१९ अन्वये शासन मान्यता देण्यात आली आहे. या योजने अंतर्गत अल्पसंख्याक समुहातील वय वर्ष १५ ते ४५ या वयोगटातील युवक व महिलांना खाजगी प्रशिक्षण संस्थेव्दारे कौशल्य विकासाचे प्रशिक्षण देऊन त्यांना रोजगार व स्वयंरोजगाराक्षम करने हा या योजनेचा उद्देश आहे.

निधी:- या योजने करीता सन २०२०-२१ या वर्षामध्ये रु.५० कोटी निधी अर्थसंकल्पित करण्यात आला आहे.

२४) पोलीस भरती पूर्व परीक्षा प्रशिक्षण वर्ग:-

महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोगा मार्फत अल्पसंख्याक समाजातील उमेदवारांकरिता सन २००९-१० या वर्षापासून पोलिस शिपाई भरतीकरिता नव्याने सुधारित केलेली प्रशिक्षण योजना राबविण्यात येत आहे. तथापि शासन निर्णय दि. ०१/०९/२०१८ अन्वये सदर योजना शासनामार्फत राबविण्यात येत आहे. या योजनेंतर्गत प्रत्येक प्रशिक्षणार्थीला प्रतिमाह रु. १५००/- इतके विद्यावेतन, प्रत्येक प्रशिक्षणार्थीला गणवेशाकरिता रु. १०००/-, दोन प्रशिक्षकांना रु. ३०,०००/- प्रतिमाह मानधन उपलब्ध करुन दिले जाते. सदर योजना जिल्हाधिका-या मार्फत संनियत्रित करण्यात येते.

जेंडर बजेटिंग

(रु. हजारात)

अ. क्र	योजना	योजना निहाय माहिती लाभार्थी संख्या			योजना निहाय तरतुद		
		२०१७-१८	२०१८-१९	२०१९-२०	२०१७-१८	२०१८-१९	२०१९-२०
१	२	३	४	५	६	७	८
१	उच्च शिक्षण घेणाऱ्या अल्पसंख्याक विद्यार्थ्यांकरिता शिष्यवृत्ती योजना (२२३५ A ३३८)	४३००० (विद्यार्थी)	४५००० (विद्यार्थी)	४७००० (विद्यार्थी)	१००,००,००	११०,००,००	१२०,००,००
२	अल्प कालावधीत व्यवसायावर आधारित रोजगाराभिमुख प्रशिक्षण योजना ((२२३५ A १५१)	१०००० (विद्यार्थी)	८००० (विद्यार्थी)	१५००० (विद्यार्थी)	२,००,००	१,६०,०००	३,६४,०००
३	अल्पसंख्याक विद्यार्थ्यांसाठी विद्यमान औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थामध्ये दुसरी/तिसरी पाळी सुरु करणे (२२३५ A ५३४)	३५३८ (विद्यार्थी)	४००० (विद्यार्थी)	३७०० (विद्यार्थी)	१५,००,००	१६,९४,७०	१५,८९,२८
४	स्वयंसहाय्यता (महिलां करीता) गटाकरीता योजना (२२३५ A १६९)	३५००	३०००	३५००	२,००,००	१,६०,००	२,००,००

(* रकाना क्र. **३,४,५,६,७** व **८** येथील आकडेवारी उपलब्ध असलेल्या माहिती आधारे एकत्रितरित्या (विद्यार्थी/ विद्यार्थीनी) नमूद केली आहे)

तक्ता - २

Table - २

२) वित्तीय आवश्यकता

ii) Financial Requirement

२) वित्तीय आवश्यकता

(रू. हजारात / Rs. in thousands)

अ. क्र.	कार्यक्रमाचे नांव	प्रत्यक्ष रकमा २०१९-२० Actuals २०१९-२०			अर्थसंकल्प २०२०-२१ Budget Estimate २०२०-२१		
		अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण	अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण
		Committed	Scheme	Total	Committed	Scheme	Total
१	२	३	४	५	६	७	८
अ	कार्याचे वर्गीकरण						
	राज्यातील अल्पसंख्याकांच्या सर्वांगीण विकासासाठी अल्पसंख्याक विकास विभागाकडून राबविण्यात येत असलेल्या विविध योजना	१४,८६६	२०,८६,७९३	२,१०,१६,५९	३८,६९१	५,९७,५०००	६,०१,३६,९१
	एकूण	**१४,८६६**	**२०,८६,७९३**	**२,१०,१६,५९**	**३८,६९१**	**५,९७,५०००**	**६,०१,३६,९१**
ब	वित्तीय व्यवस्थेतील साधने						
मागणी क्र.	प्रधान शीर्ष						
झेडई-०१ ,	२२३५	१४,८६६	२०,८६,७९३	२,१०,१६,५९	३८,६९१	५,९७,५०००	६,०१,३६,९१
	एकूण	**१४,८६६**	**२०,८६,७९३**	**२,१०,१६,५९**	**३८,६९१**	**५,९७,५०००**	**६,०१,३६,९१**

ii) Financial Requirements

(रू. हजारात / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२०-२१ Revised Estimates २०२०-२१			अर्थसंकल्प २०२१-२२ Budget Estimate २०२१-२२			Name of the Programme
अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण	अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण	
Non Plan	Plan	Total	Committed	Scheme	Total	
९	१०	११	१२	१३	१४	१५
						A- Activity Classification
३२,५१३	**५६,४१,७३५**	**५६,७४,२४८**	**३३,६७२**	**६,५२,००,००**	**६,५५,३६,७२**	Various schemes being implemented by the Minorities Development Department for the overall development of minorities in the State
३२,५१३	**५६,४१,७३५**	**५६,७४,२४८**	**३३,६७२**	**६,५२,००,००**	**६,५५,३६,७२**	Total
						B- Source of Finance
						Demand No. Major Head
३२,५१३	५६,४१,७३५	५६,७४,२४८	३३,६७२	६,५२,००,००	६,५५,३६,७२	ZE – 01, 2235
३२,५१३	**५६,४१,७३५**	**५६,७४,२४८**	**३३,६७२**	**६,५२,००,००**	**६,५५,३६,७२**	**Total**

कार्यक्रम क्रमांक -(३)

मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळ मर्यादित,मुंबई

१) **महामंडळाची स्थापना:-** दि. २८ सप्टेंबर, २०००, कंपनी कायदा १९५६ अंतर्गत करण्यात आलेली आहे.

२) **महामंडळाची उद्दिष्टे**
१) आर्थिकदृष्ट्या मागासलेल्या अल्पसंख्याकांच्या सामाजिक व आर्थिक उन्नतीसाठी विविध कर्ज योजना, प्रशिक्षण योजना राबविणे.
२) अल्पसंख्याक आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकातील सुशिक्षित बेरोजगारांना व्यवसायासाठी आर्थिक सहाय्य देणे.
३) अल्पसंख्याक समाजातील विद्यार्थी - विद्यार्थीनींना शिक्षणासाठी कर्ज उपलब्ध करुन देणे.
४) व्यवसाय / व्होकेशनल ट्रेनिंग देणे.
५) अल्पसंख्याक समूहातील महिलांच्या आर्थिक उन्नतीसाठी सूक्ष्म पतपुरवठा योजना राबविणे.

३)**महामंडळाचे भागभांडवल :-**१) महामंडळाचे प्राधिकृत भागभांडवल रु. ५०० कोटी आहे.
२) आतापर्यंत शासनाने महामंडळास रु.४७५.६९ कोटी इतके भागभांडवल अदा केले आहे.

४) **महामंडळ राबवित असलेल्या विविध योजना :-**

अ) राष्ट्रीय अल्पसंख्याक विकास एवं वित्त निगम, नवी दिल्ली यांच्या सहकार्याने राबविण्यात येणा-या योजना:-

१) उन्नती मुदत कर्ज योजना (Term Loan Scheme) :-
१) कर्ज मर्यादा रु.५ हजार ते २ लाख पर्यंत.
२) स्वगुंतवणूक ५%, कर्ज ९५%
३) व्याज (द.सा.द.शे.) ६%, + २% हमी शुल्क = ८%
४) परतफेड - ५ वर्षांच्या कालावधीत

५) **डॉ. ए.पी.जे. कलाम शैक्षणिक कर्ज योजना :-**
१) कर्ज मर्यादा - रु.५.०० लाखापर्यंत .
२) व्याजदर - फक्त ३ टक्के
३) १००% कर्ज
४) परतफेड शिक्षणपूर्ण झाल्यानंतर सहा महिन्यापासून पुढील ५ वर्षे
५) कौटुंबिक वार्षिक उत्पन्न मर्यादा-
शहरी भागासाठी रु.१,२०,०००/- पेक्षा कमी
ग्रामीण भागासाठी –रु.९८,०००/- पेक्षा कमी.

६) **सुक्ष्म पतपुरवठा योजना:-**
१) कर्ज मर्यादा रु.२.०० लाखापर्यंत प्रति बचत गट.
२) SHG (स्वयंसहाय्यता गट)
३) व्याजदर - ७%
४) महिला आर्थिक विकास महामंडळामार्फ़त स्थापन / संलग्न असलेले स्वयंसहायत्ता गटासाठी कर्ज दिले जाते.
५) परतफ़ेड ३६ महिन्यात (१२ त्रैमासिक हप्ते)
६) कौटुंबिक वार्षिक उत्पन्न मर्यादा-
शहरी भागासाठी रु.१,२०,०००/- पेक्षा कमी
८) शहरी भागासाठी रु.९८,०००/- पेक्षा कमी.

ब) राज्य शासनामार्फ़त भागभांडवल स्वरुपात प्राप्त होणाया निधीतून राबविण्यात येणा-या योजना-

मौलाना आझाद शक्षणिक कर्ज योजना-

१) कर्ज मर्यादा-रु.२.५० लाखापर्यंत २) व्याजदर-फ़क्त ३%

1) १००% कर्ज ३) परतफ़ेड – शिक्षण झाल्यापासून सहा महिन्यापासून ५ वर्षे. ४) कौटुंबिक वार्षिक उत्पन्न रु.२.५० लाखापर्यंत.

प्रोत्साहनात्मक कार्यक्रम

अल्पसंख्याक स्वयंरोजगार जनजागृती कार्यक्रम:-

महामंडळामार्फ़त राष्ट्रीय अल्पसंख्याक विकास एवं वित्त निगम,नवी दिल्ली यांच्या सहकार्याने तसेच राज्य शासनामार्फ़त भागभांडवल स्वरुपात प्राप्त होणा-या निधीतून राबविण्यात येणा-या सर्व योजनांबाबतची माहिती अल्पसंख्याक समाजाला सदर कार्यक्रमामध्ये देण्यात येते. सदर कार्यक्रम १ दिवसाचा असतो. सदर कार्यक्रम NMDFC मार्फत किंवा महामंडळामार्फ़त आयोजित केल्यानुसार राहतो.

- **व्यवसाय प्रशिक्षण कार्यक्रम-** सदरील योजना प्रामुख्याने NMDFC यांच्या सहकार्याने राबविण्यात येते. अल्पसंख्याक समाजातील व्यक्तीना रोजगार व स्वयंरोजगाराच्या संधी उपलब्ध करुन देण्यासाठी आवश्यक ते कौशल्य प्रशिक्षण या कार्यक्रमातून देण्यात येते. सदर कार्यक्रमाचा कालावधी जास्तीत जास्त ६ महिने इतका असतो. सदर योजना NMDFC मार्फ़त मंजूरी मिळाल्यानुसार राबविण्यात येते.

- **महिला समृद्धी योजना प्रशिक्षण-** सदरी योजना राष्ट्रीय अल्पसंख्याक विकास एवं वित्त निगम,नवि दिल्ली यांच्या सहकार्याने राबविण्यात येते.सदर योजनेची अंमलबजावणी राज्य वाहिनिकृत यंत्रणा (महामंडळ) किंवा NGO मार्फ़त करण्यात येते. महिला समृद्धी योजनेअंतर्गत २० महिलांना त्यांच्या सोईनुसार/आवश्यकतेनुसार ६ महिन्यांचे कौशल्य प्रशिक्षण देण्यात येते. NMDFC मार्फ़त मंजूरी मिळाल्यानुसार सदरील योजना राबविण्यात येते.

- **प्रदर्शन कार्यक्रम** (Exhibition)- सदरील प्रदर्शन कार्यक्रम राष्ट्रीय अल्पसंख्याक विकास एवं वित्त निगम,नवी दिल्ली यांच्या सहकार्याने राबविण्यात येतो. अल्पसंख्याक संआजातील व्यक्तींना वस्तुंची विक्री (स्वनिर्मित किंवा महिला बचत गट/मुदत कर्जाचा लाभार्थी ज्या वस्तु विकतात अशा) करण्याची संधी उपलब्ध करुन दिली जाते. एका प्रदर्शन कार्यक्रमाचा कालावधी १५ दिवसांचा असून त्यामध्ये अल्पसंख्याक समाजातील ८० व्यक्तींसाठी ४० स्टॉल विनाशुल्क उपलब्ध करुन देण्यात येतात.सदरील कार्यक्रम NMDFC कडून मिळालेल्या सूचणांनुसार राबविण्यात येतो.

महामंडळाच्या योजनांसाठी आवश्यक ती कागदपत्रे:-

❖ **उन्नती मुदत कर्ज योजना-**

१) विहित नमुन्यातील अर्ज व आवश्यक साक्षांकित कागदपत्राच्या दोन प्रती.

२)अल्पसंख्याक असल्याचा पुरावा (शाळा सोडल्याचा दाखला किंवा जात प्रमाणपत्र.)

३) महाराष्ट्र राज्याचा रहिवासी पुरावा- (आधार कार्ड/इलेक्शन कार्ड/पारपत्रक(passport)/बॅकेचे पासबुक/वाहन चालक परवाना/दुरध्वनी देयक/विद्युत देयक किंवा तलाठी/तहसिलदार यांनी दिलेले रहिवासी प्रमाणपत्र यापैकी कोणतेही एक)

४) ओळखपत्र –अर्जदार व जामिनदार दोन्हींचे (आधार कार्ड/इलेक्शन कार्ड/पारपत्रक(passport)/बॅकेचे पासबुक/वाहन चालक परवाना/पॅन कार्ड यापैकी कोणतेही एक.

५) उत्पन्न प्रमाणपत्र- कुटुंब प्रमुखाच्या नावे तहसिलदार/तलाठी यांनी निर्गमित केलेला उत्पन्नाचा दाखला.

६) विहित नमुन्यातील अर्जदार व जामिनदाराचे हमीपत्र.

७) बेबाकी प्रमाणपत्र- महामंडळाने विहित केलेल्या नमुन्यात अर्जदाराचे खाते असलेल्या बॅकेचे/वित्तीय संस्थेचे कोणत्याही प्रकारचे कर्ज/थकबाकी नसल्याचे बेबाकी प्रमाणपत्र व इतर कोणत्याही बॅकेचे/वित्तीय संस्थेचे कर्ज नसल्याबाबतचे मुळ प्रतीतील शपथपत्र.

८) जामिनदार- एक सक्षम जामिनदार ज्याची स्थावर (Immovable) मालमत्ता गहाण (Mortgage) करुन घेण्यात येते. मालमत्ता मुल्यांकन पत्र,मालमत्तेची माहिती-७/१२ चा उतारा,८ अ चा उतारा)

९) मुदत कर्ज योजनेसाठी मालाचे दरपत्रक आवश्यक आहे.

❖ शैक्षणिक कर्ज योजना-

१) विहित नमुन्यातील अर्ज व आवश्यक साक्षांकित कागदपत्राच्या दोन प्रती.

२)अल्पसंख्याक असल्याचा पुरावा (शाळा सोडल्याचा दाखला किंवा जात प्रमाणपत्र.)

३) महाराष्ट्र राज्याचा रहिवासी पुरावा- (आधार कार्ड/इलेक्शन कार्ड/पारपत्रक(passport)/बॅकेचे पासबुक/वाहन चालक परवाना/दुरध्वनी देयक/विद्युत देयक किंवा तलाठी/तहसिलदार यांनी दिलेले रहिवासी प्रमाणपत्र यापैकी कोणतेही एक)

४) ओळखपत्र –अर्जदार व जामिनदार दोन्हींचे (आधार कार्ड/इलेक्शन कार्ड/पारपत्रक (passport)/बॅकेचे पासबुक/वाहन चालक परवाना/पॅन कार्ड यापैकी कोणतेही एक.

५) उत्पन्न प्रमाणपत्र- कुटुंब प्रमुखाच्या नावे तहसिलदार/तलाठी यांनी निर्गमित केलेला उत्पन्नाचा दाखला/शासकीय व खासगि क्षेत्रातील कर्मचारी असल्यास फ़ॉर्म नं.१६.

६) विहित नमुन्यातील अर्जदार व जामिनदाराचे हमीपत्र.

७) बेबाकी प्रमाणपत्र- महामंडळाने विहित केलेल्या नमुन्यात अर्जदाराचे खाते असलेल्या बॅकेचे/वित्तीय संस्थेचे कोणत्याही प्रकारचे कर्ज/थकबाकी नसल्याचे बेबाकी प्रमाणपत्र व इतर कोणत्याही बॅकेचे/वित्तीय संस्थेचे कर्ज नसल्याबाबतचे मुळ प्रतीतील शपथपत्र.

८) जामिनदार- सक्षम जामिनदार (सार्वजनिक उपक्रम/शासकीय/बॅक किंवा खाजगी क्षेत्रातील आयकर भरणारी व्यक्ती) किंवा स्थावर (Immovable) मालमत्ता असल्यास तारणगहाण (Hypothecate) करुन घेणे. (मालमत्ता मुल्यांकण पत्र,मालमत्तेची -७/१२ चा उतारा,८ अ चा उतारा)

९) शैक्षणिक संस्थेचे शुल्कपत्रक (फ़ी स्ट्रक्चर),वसतीगह/घरमालकाचे भाडेपत्रक व खानावळ (मेस) चे दरपत्रक..

❖ सुक्ष्म पतपुरवठा योजना-

१) विहित नमुन्यातील अर्ज व आवश्यक साक्षांकित कागदपत्राच्या दोन प्रती.

२) बचत गटातील ७०% सभासद अल्पसंख्याक समाजातील असणे आवश्यक,त्यांचा अल्पसंख्याक असल्याचा पुरावा (शाळा सोडल्याचा दाखला किंवा जात प्रमाणपत्र.)

३) महाराष्ट्र राज्याचा रहिवासी पुरावा- (आधार कार्ड/इलेक्शन कार्ड/पारपत्रक(passport)/बॅकेचे पासबुक/वाहन चालक परवाना/दुरध्वनी देयक/विद्युत देयक/रहिवासी प्रमाणपत्र यापैकी कोणतेही एक)

४) सर्व सभासदांचे ओळखपत्र – (आधार कार्ड/इलेक्शन कार्ड/पारपत्रक (passport)/बॅकेचे पासबुक/वाहन चालक परवाना/पॅन कार्ड यापैकी कोणतेही एक.

५) सर्व सभासदांचे उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र- कुटुंब प्रमुखाच्या नावे तहसिलदार/तलाठी यांनी निर्गमित केलेला उत्पन्नाचा दाखला.

६) विहित नमुन्यातील प्रमाणपत्र –अध्यक्ष यांचे सविस्तर परिचयपत्र व बचत गटाच्या सामाजिक कार्याचा उल्लेख.

७)सर्व सभासदांचे बेबाकी प्रमाणपत्र- महामंडळाने विहित केलेल्या नमुन्यात अर्जदाराचे खाते असलेल्या बॅकेचे/वित्तीय संस्थेचे कोणत्याही प्रकारचे कर्ज/थकबाकी नसल्याचे बेबाकी प्रमाणपत्र व इतर कोणत्याही बॅकेचे/वित्तीय संस्थेचे कर्ज नसल्याबाबतचे मुळ प्रतीतील शपथपत्र.

८) बचत गटाच्या बॅकेच्या पासबुकाची झेराक्स.

९) मागील ६ महिन्याच्या बचत गटाच्या इतिवृत्ताची छायांकीत प्रत.

१०) बचत गटातील सदस्यांच्या नावाची यादी (वय,जात व करावयाचा व्यवसाय)

११) बचत गट प्रमुखाचा थोडक्यात परिचय.

१२) बचत गतातील सभासदांचे रंगीत फ़ोटॊ.

१३) बचत गटाच्या मागील दोन/तीन वर्षाच्या आर्थिक व्यवहाराचा जमाखर्चाचा तपशील.

१४) विविध शासकीय विभागाकडून बचत गटास मिळणा-या आर्थिक मदतीची माहिती.

१५) बचत गटातील कर्ज घेऊ इच्छिणाऱ्या सभासदांच्या जातीचे,उत्पन्नाचे दाखले प्राधिकत सक्षम अधिकायाची स्वाक्षरी.

१६) बॅक/वित्तीय संस्था यांच्याकडे पहिल्या व दुसया टप्प्यावरील कर्जाची परतफ़ेड केल्याबाबतचे ना देय प्रमाणपत्र.

नोट:- दारिद्य रेषेखालील उमेदवारांनी दारिद्य रेषेखाली असल्याचे प्राधिकृत अधिका-याचे प्रमाणपत्र जोडावे.

प्रोत्साहनात्मक कार्यक्रम

अ.क्र.	कार्यक्रमाचे नाव	कालावधी	कार्यक्रम संख्या	लाभार्थी
१	अल्पसंख्याक स्वयंरोजगार जनजागृती कार्यक्रम	एक दिवस	१	
२	व्यवसाय प्रशिक्षण कार्यक्रम	६ महिने	१	३०
३	उद्योजकता प्रशिक्षण कार्यक्रम	१ महिना	३०	३०
४	कॉम्प्युटर कोर्स इन ऍप्लीकेशन /मेनटेनंन्स	६ महिने	३०	३०
५	महिला समृध्दी योजना प्रशिक्षण	६ महिने	३०	३०

पात्रता :-

१. अर्जदार अल्पसंख्याक (मुस्लिम, शीख, ख्रिश्चन, पारशी, बौध्द व जैन) समाजातील असावा.
२. अर्जदार महाराष्ट्रातील रहीवासी असावा.
३. अर्जदार किमान साक्षर असावा.
४. अर्जदाराचे वय किमान १८ वर्षे पूर्ण असावे.
५. शैक्षणिक कर्ज योजनेसाठी वय १६ ते ३२ वर्षे असावे.
६. कुटुंबाचे वार्षिक उत्पन्न

अ) महामंडळाच्या योजनांसाठी :- शहरी भागासाठी रू. १,०३,०००/- पेक्षा कमी, ग्रामीण भागासाठी रू. ८१,०००/- पेक्षा कमी असावे.

ब) राष्ट्रीय अल्पसंख्याक महामंडळाच्या योजनेसाठी :- शहरी भागासाठी रू. १,०३,०००/- पेक्षा कमी, ग्रामीण भागासाठी रू. ८१,०००/- पेक्षा कमी असावे.

आवश्यक कागदपत्रे :-

१. विहित नमुन्यातील अर्जासोबत साक्षांकीत करून कागदपत्रांचे दोन संच.
२. शाळा सोडल्याचा दाखला/जातीचे प्रमाणपत्र.
३. रहीवासी प्रमाणपत्र (रेशनकार्ड/इलेक्शन कार्ड/डोमिसाईल सर्टीफिकेट) यापैकी कोणतेही एक.
४. भाडेपत्र/संमतीपत्र/नोटरी
५. मालाचे दरपत्रक
६. बेबाकी प्रमाणपतत्र व प्रतिज्ञापत्र.
७. सक्षम जामिनदार-वेतन प्रमाणपत्र/मालमत्तेची माहिती, मिळकतीचे मूल्यांकन पत्र.
८. साधे जामिनदार - थेट कर्ज योजनेअंतर्गत रुपये ५०,०००/- पर्यंतच्या कर्जासाठी फक्त रू.१००/- च्या बॉन्डपेपरवर प्रतिज्ञापत्र.

२) वित्तीय आवश्यकता

(रू. हजारात / Rs. in thousands)

अ. क्र.	कार्यक्रमाचे नांव	प्रत्यक्ष रकमा २०१९-२०२० Actuals 2019-2020			अर्थसंकल्प २०२०-२०२१ Budget Estimate 2020-2021		
		अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण	अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण
		Committed	Scheme	Total	Committed	Scheme	Total
१	२	३	४	५	६	७	८
अ	कार्याचे वर्गीकरण						
१	मौलाना आझाद अल्पसंख्याक व वित्तिय विकास महामंडळास भाग भांडवली अंशदान	—	२५,००,००	२५,००,००	—	२५,००,००	२५,००,००
२	राष्ट्रीय अल्पसंख्याक विकास व वित्त महामंडळाला भाग भांडवली अंशदान	--	५०,००	५०,००	--	५०,००	५०,००
	एकूण	--	**२५,५०,००**	**२५,५०,००**	--	**२५,५०,००**	**२५,५०,००**
ब	वित्तीय व्यवस्थेतील साधने	--			--		
मागणी क्र.	प्रधान शीर्ष	--			--		
झेडई-०२ ,	४२३५०२३३	--	२५,५०,००	२५,५०,००	--	२५,५०,००	२५,५०,००
झेडई -०१,	४२३५०२४२	--	—	--	--	—	--
	एकूण	--	**२५,५०,००**	**२५,५०,००**	--	**२५,५०,००**	**२५,५०,००**

ii) Financial Requirements

(रू. हजारात / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२०-२१ Revised Estimates 2020-2021			अर्थसंकल्प २०२१-२२ Budget Estimate 2021-2022			Name of the Programme
अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण	अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण	
Committed	Scheme	Total	Committed	Scheme	Total	
९	१०	११	१२	१३	१४	१५
						A- Activity Classification
--	२५,००,००	२५,००,००	--	२५,००,००	२५,००,००	Maulana Azad Financial Development Corporation for Minorities
--	५०,००	५०,००	--	५०,००	५०,००	National Minorities Development and Financial Corporation
--	२५,५०,००	२५,५०,००	--	२५,५०,००	२५,५०,००	Total
--			--			B- Source of Finance
--			--			Demand No. Major Head
--	२५,५०,००	२५,५०,००	--	२५,५०,००	२५,५०,००	ZE - ०२ , ४२३५०२३३
--	--	--	--			ZE — ०२, ४२३५०२४२
--	२५,५०,००	२५,५०,००	--	२५,५०,००	२५,५०,००	Total

कार्यक्रम क्रमांक (४)

महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोग, मंबई

महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोग अधिनियम, २००४ अंतर्गत सामान्य प्रशासन विभाग, शासन आदेश, दि.९ ऑक्टोबर, २००६ अन्वये राज्य शासनाने महाराष्ट्र राज्यात राहणाऱ्या मुस्लिम, ख्रिश्चन, शीख, बौध्द, झोराष्ट्रीयन (पारसी) व जैन या लोकसमूहांना अल्पसंख्याक लोकसमूह म्हणून घोषित केले आहे. शासन अधिसूचना दिनांक १६ एप्रिल,२०१२ अन्वये महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोगास दिवाणी अधिकार प्रदान करण्यात आले आहेत.

महाराष्ट्र शासनाने राज्यातील अल्पसंख्याकांच्या हिताचे संरक्षण करण्यासाठी तसेच भारतीय संविधानाद्वारे अल्पसंख्याकाकरिता विहित करण्यात आलेल्या उपाययोजनांची अंमलबजावणी करण्याकरिता केंद्र शासनाने स्थापन केलेल्या राष्ट्रीय अल्पसंख्याक आयोगाच्या धर्तीवर महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोगास महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोग अधिनियम, २००४ अन्वये वैधानिक दर्जा प्रदान केला असून सामान्य प्रशासन विभाग, अधिसूचना दि.४ ऑगस्ट, २००६ अन्वये आयोगाचे गठन केले आहे. या आयोगाची कार्यकक्षा संपूर्ण राज्यभर आहे. महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोगाची कार्यकक्षा पुढील प्रमाणे आहे :-

१) संविधान आणि संसदेने तसेच राज्य विधानमंडळाने अधिनियमित केलेले कायदे यात तरतूद करण्यात आलेल्या संरक्षक उपाययोजना आणि अल्पसंख्याकासाठी असलेली राज्य शासनाची धोरणे आणि योजना यांच्या कामकाजावर संनियंत्रण ठेवणे.

२) अल्पसंख्याकांच्या बाबतीत होणारा भेदभाव टाळण्याच्या प्रश्नाबाबत अभ्यास, संशोधन, विकास व विश्लेषण करणे.

३) शासकीय उपक्रम, निमशासकीय संस्था, महानगरपालिका, नगरपरिषदा, जिल्हा परिषद, पंचायत समित्या आणि ग्रामपंचायती यांच्या सेवेतील अल्पसंख्याकांच्या प्रतिनिधीत्वाचे वास्तविक निर्धारण करणे आणि प्रतिनिधीत्व अपुरे असल्यास त्याबाबतीत इच्छित पातळी गाठण्यासाठी उपाय सुचविणे.

४) राज्यात जातीय ऐक्याची सुनिश्चिती करण्यासाठी, ते राखण्यासाठी आणि त्याला उत्तेजन देण्यासाठी शिफारशी करणे.

५) अल्पसंख्याकांचे कल्याण आणि विकास यांच्या दृष्टीने, आयोगाच्या मते महत्वाची असेल, अशा इतर कोणत्याही बाबीचा अभ्यास करणे आणि समुचित शिफारशी करणे.

६) अल्पसंख्याकांना त्यांच्या अधिकारापासून वंचित ठेवण्यासंबंधीच्या तक्रारीमध्ये लक्ष घालणे, अल्पसंख्याकांच्या गाऱ्हाण्यांचा विचार करून त्यावर वेळोवेळी यथोचित उपाय सुचविणे.

७) अल्पसंख्याकांच्या कल्याणासाठी असलेल्या पंतप्रधानांच्या १५ कलमी कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीचे समन्वयन व पर्यवेक्षण करणे.

राज्य अल्पसंख्याक आयोगाच्या रचनेत एक अध्यक्ष, एक उपाध्यक्ष व नऊ सदस्य तसेच एक सचिव यांचा समावेश आहे. राज्य अल्पसंख्याक आयोगाच्या कार्यालयासाठी १४ पदे मंजूर करण्यात आली आहेत.

महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोगामार्फत राज्यातील अल्पसंख्याकांकरिता पुढील कल्याणकारी योजना राबविण्यात येत आहेत :-

अ) अल्पसंख्याक उमेदवारांसाठी शासकीय सेवा भरती पूर्व परीक्षा प्रशिक्षण वर्ग :- या योजनेंतर्गत नागरी पूर्व परीक्षा मार्गदर्शन के द्र सुरु करण्यात आली आहेत.

१) स्पर्धा परिक्षा पूर्व मार्गदर्शन केंद्र:-

संघ लोकसेवा आयोग आणि महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामार्फत होणा-या स्पर्धा परिक्षांकरिता अल्पसंख्याक लोकसमूहातील निवडक १० होतकरू उमेदवारांना राज्य प्रशासकीय सेवा प्रशिक्षण संस्थेच्या मुंबई, कोल्हापूर, नागपूर व औरंगाबाद येथील केंद्रातून प्रशिक्षण देण्यात येते. पैकी मुंबई केंद्रास ११ महिन्यांचा प्रशिक्षणाचा कालावधी देण्यात आला असून कोल्हापूर, नागपूर आणि औरंगाबाद या केंद्राना १० महिने प्रमाणे प्रशिक्षण कालावधी देण्यात आला आहे. सदर योजना सचिव, महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोग, मुंबई यांच्यामार्फत राबविण्यात येत आहे.

२) नागरी सेवा (पूर्व) परिक्षा मार्गदर्शन केंद्र:-

संघ लोकसेवा आयोग आणि महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामार्फत होणा-या स्पर्धा परिक्षांकरिता अल्पसंख्याक लोकसमूहातील निवडक १० होतकरू उमेदवारांना यशदा, पुणे यांच्यामार्फत प्रशिक्षण देण्यात येते.

ब) मराठी भाषा फौंडेशन वर्ग :-

स्पर्धा परीक्षांमध्ये अल्पसंख्याक उमदेवार मराठी भाषेमध्ये मागे पडतात. यासाठी अल्पसंख्याक विद्यार्थ्यांना मराठी भाषेवर प्रभुत्व प्राप्त व्हावे याकरिता व त्यांना मूळ प्रवाहात आणण्यासाठी अमराठी शाळेत शिकणाऱ्या ८ वी ९ वी आणि १० वी च्या अल्पसंख्याक विद्यार्थ्यांसाठी राज्य अल्पसंख्याक आयोगामार्फत मराठी भाषेचे फौंडेशन वर्ग सुरु करण्यात आले आहेत. या मराठी भाषा फौंडेशन वर्गाचे आयोजन अल्पसंख्याक शैक्षणिक संस्थांमध्ये करण्यात येत आहे. आतापर्यंत ही योजना राज्यातील ३२ जिल्हयामध्ये सुरु आहे. सदर योजना सचिव, महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोग, मुंबई यांच्यामार्फत राबविण्यात येत आहे.

क) अल्पसंख्याक महिलांचे सबलीकरण :-

राज्यातील अल्पसंख्याक महिलांचे मागासलेपण व त्यांची कमकुवत आर्थिक स्थिती विचारात घेवून त्यांच्या आर्थिक व सामाजिक उन्नतीसाठी महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोग व महिला आर्थिक विकास महामंडळ यांच्या संयुक्त विद्यमाने राज्यातील अल्पसंख्याक बहूल भागातील महिलांसाठी २२०० बचत गट व १३ लोकसंचालित साधन केंद्र उभारण्यास शासनाने मान्यता दिली आहे. सदर योजना ही ८ वर्षांसाठी असून याकरिता एकूण रु.२७.५४ कोटी तरतूद करण्यात येणार आहे.

उपरोक्त योजनाखेरीज पुढील उपक्रम महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोगाकडून राबविले जात आहेत:-

ड) महात्मा गांधी शांतता पुरस्कार :-

जातीय सलोखा व शांतता राखण्यात उल्लेखनीय कामगिरी करणाऱ्या तसेच जातीय दंगलीत धर्म व जात न पाहता स्वत:चे प्राण धोक्यात घालून इतरांचे प्राण वाचविणाऱ्या व राष्ट्रीय एकात्मता व बंधुभाव वाढविण्यासाठी प्रयत्न करणाऱ्या पोलीस अधिकारी/शासकीय अधिकारी व जागृत नागरिकांना महाराष्ट्र राज्य अलपसंख्याक आयोगामार्फत महात्मा गांधी शांतता पुरस्कार देण्यात येतो.

इ) कौमी एकता सप्ताह :-

केंद्र शासनाच्या सूचनांनुसार दरवर्षी दिनांक १९ नोव्हेंबर ते २५ नोव्हेंबर या कालावधीत कौमी एकता सप्ताह साजरा करण्यात येतो. त्या अनुषंगाने दि.२० नोव्हेंबर हा दिवस अल्पसंख्याक कल्याण दिन म्हणून साजरा करण्यात येतो. या निमित्ताने आयोगामार्फत तरूण पिढीच्या मनात राष्ट्रीय एकात्मता व बंधुभाव वृध्दिंगत करण्यासाठी आंतर शालेय निबंधलेखन, चित्रकला स्पर्धा व आंतर महाविद्यालयीन वादविवाद व नाटयस्पर्धा आयोजित करण्यात येतात. स्पर्धेतील विजेत्यांना आयोगातर्फे प्रथम बक्षीस रु.१०००/- , द्वितीय रु.५००/- व तृतीय रु.३००/- अशी रोख रक्कम देण्यात येते.

ई) अल्पसंख्याक हक्क दिन :-

संयुक्त राष्ट्र संघटनेने दिनांक १८ डिसेंबर, १९९२ रोजी राष्ट्र, धार्मिक, भाषिक अल्पसंख्याकांच्या हक्कांसंबंधी केलेल्या घोषणेनुसार दरवर्षी १८ डिसेंबर हा दिन अल्पसंख्याक हक्क दिन म्हणून साजरा केला जातो. सदर दिवशी महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोगातर्फे चर्चासत्र, कार्यशाळा इ. कार्यक्रम आयोजित करण्यात येतात.

२) वित्तीय आवश्यकता

(रू. हजारात / Rs. in thousands)

अ. क्र.	कार्यक्रमाचे नांव	प्रत्यक्ष रकमा २०१९-२०२० Actuals 2019-2020			अर्थसंकल्प २०२०-२०२१ Budget Estimate 2020-2021		
		अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण	अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण
		Committed	Scheme	Total	Committe d	Scheme	Total
१	२	३	४	५	६	७	८
अ	कार्याचे वर्गीकरण						
१	महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोग	७३,४६	१,२८,०३	२,०१,४९	२,५१,१६	५,५०,००	८०११६
	एकूण	**७३,४६**	**१,२८,०३**	**२,०१,४९**	**२,५१,१६**	**५,५०,००**	**८०११६**
ब	वित्तीय व्यवस्थेतील साधने						
मागणी क्र.	प्रधान शीर्ष						
झेडई -०१,	२२३५A२५८ २२३५A २४९	७३,४६	१,२८,०३	२,०१,४९	२,५१,१६	५,५०,००	८०११६
	एकूण	**७३,४६**	**१,२८,०३**	**२,०१,४९**	**२,५१,१६**	**५,५०,००**	**८०११६**

ii) Financial Requirements

(रू. हजारात / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२०-२०२१ Revised Estimates 2020-2021			अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ Budget Estimate 2021-2022			Name of the Programme
अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण	अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण	
Committed	Scheme	Total	Committed	Scheme	Total	
९	१०	११	१२	१३	१४	१५
						A- Activity Classification
१,१२,४३	२,५०,००	३,६२,४३	१,२०,७९	४,००,००	५,२०,७९	Maharashtra State Minorities Commission
१,१२,४३	**२,५०,००**	**३,६२,४३**	**१,२०,७९**	**४,००,००**	**५,२०,७९**	**Total**
						B- Source of Finance
						Demand No. Major Head
१,१२,४३	२,५०,००	३,६२,४३	१,२०,७९	४,००,००	५,२०,७९	**ZE -०१, २२३५ A २५८ २२३५ A २४९**
१,१२,४३	**२,५०,००**	**३,६२,४३**	**१,२०,७९**	**४,००,००**	**५,२०,७९**	**Total**

३) कर्मचारी वर्गाचा सारांश

महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोग

राज्य अल्पसंख्याक आयोगाच्या आस्थापनेवरील अधिकारी / कर्मचारी .

अ.क्र.	पदनाम	पदांची संख्या	वेतन बॅन्ड	ग्रेड वेतन
१	२	३	४	५
	राजपत्रित, वर्ग-१			
१	सचिव	१	१५६००-३९१००	७६००
२	अवर सचिव	१	१५६००-३९१००	६६००
	अराजपत्रित, वर्ग-३			
३	लघुलेखक (उच्चश्रेणी)	१	९३००-३४८००	४,४००
४	रोखपाल -नि-उपलेखापाल	१	९३००-३४८००	४३००
५	लघुलेखक (निम्नश्रेणी)	१	९३००-३४८००	४३००
६	सहायक कक्ष अधिकारी	२	९३००-३४८००	४३००
७	लिपिक-टंकलेखक	२	५२००-२०२००	१९००
८	वाहनचालक	२	५२००-२०२००	१९००
९	शिपाई	३	४४४०-७४४०	१३००
	एकूण बेरीज	**१४**		

कार्यक्रम क्रमांक (५)
महाराष्ट्र राज्य हज समिती

सामान्य प्रशासन विभाग, शासन निर्णय, दि.२५.०४. १९९० अन्वये महाराष्ट्र राज्य हज समितीची स्थापना करण्यात आली आहे.

महाराष्ट्र राज्य हज समिती ही सल्लागार स्वरुपाची संस्था असून ती केंद्रीय हज समिती, मुंबई व राज्यातील हज यात्रेकरु यांच्यामध्ये समन्वय साधण्याचे काम करते. समितीची प्रमुख कार्ये पुढील प्रमाणे आहेत:-

१) इच्छूक यात्रेकरूंना उपयुक्त ठरू शकेल अशी माहिती गोळा करून ती यात्रेकरुंना पुरविणे.

२) इच्छूक यात्रेकरूंकडून अर्ज मागविणे व सोडत पध्दतीने चिठ्ठया टाकून यात्रेकरुंची निवड करणे.

३) इच्छूक यात्रेकरूंना सर्व बाबतीत सल्ला व मदत पुरविणे. उदा. आगाऊ लसटोचणी, वैद्यकीय तपासणी इत्यादी तसेच यासंदर्भात संबंधित स्थानिक प्राधिकरणाशी सहाकार्य करणे.

४) खादीमुल हुज्जाजची निवड करणे.

५) यात्रेकरूंना प्रवासाची सुविधा उपलब्ध करून देण्यासाठी रेल्वे व राज्य परिवहन प्राधिकाऱ्यांशी संपर्क साधून आवश्यक वाटाघाटी करणे.

केंद्रिय हज समिती अधिनियम,२००२ मधील तरतुदीनुसार राज्य शासनाने दि.१४/०२/२०१९ च्या अधिसूचनेद्वारे नव्याने राज्य हज समिती गठीत करण्यात आली आहे.महाराष्ट्र राज्य हज समितीचे कार्यालयीन कामकाज सांभाळण्याकरिता एकूण १० अधिकारी/कर्मचारी यांची पदे मंजूर करण्यात आली आहेत.

हज यात्रेस जाणाऱ्या यात्रेकरुंसाठी आवश्यक प्रशिक्षण शिबीर आणि वैद्यकीय शिबीरांचे त्या त्या जिल्हयाच्या ठिकाणी आयोजनाचे काम महाराष्ट्र राज्य हज समितीमार्फत केले जाते.

नागपूर हज हाऊस :- दरवर्षी राज्यातून सुमारे १४ ते १५ हजार यात्रेकरु हज यात्रेकरिता प्रयाण करतात. केंद्र शासनाने मुंबई व नागपूर सह औरंगाबाद येथूनही हज यात्रेकरिता प्रयाणाची सुविधा उपलब्ध करुन दिली आहे. नागपूर येथून हज यात्रेकरिता प्रयाण करणा-या यात्रेकरुंच्या सुविधेसाठी नागपूर येथे हज हाऊस उभारण्यात आले आहे.

औरंगाबाद हज हाऊस :- औरंगाबाद येथून हज यात्रेकरिता प्रयाण करणा-या यात्रेकरुंच्या सुविधेसाठी औरंगाबाद येथे हज हाऊस बांधण्यात येत आहे. औरंगाबाद हज हाऊसच्या बांधकामाचे काम "सिडको" कडे सोपविण्यात आले असून, या प्रयोजनाकरिता राज्य शासनाने आत्तापर्यंत रू. २४.०० कोटी एवढे अनुदान सिडकोस सुपूर्द केले आहे आणि त्यानुसार हज हाऊस बांधकाम प्रक्रीया प्रगतीपथावर आहे.

३) कर्मचारी वर्गाचा सारांश

महाराष्ट्र राज्य हज समिती

महाराष्ट्र राज्य हज समितीच्या आस्थापनेवरील अधिकारी / कर्मचारी.

१) महाराष्ट्र राज्य हज समिती , मुंबई

अ.क्र.	पदनाम	पदांची संख्या	वेतन बॅन्ड	ग्रेड वेतन
	राजपत्रित, वर्ग-२			
१	कक्ष अधिकारी	१	९३००-३४८००	४४००
	अराजपत्रित, वर्ग-३			
२	लेखा अधिकारी	१	९३००-३४८००	४४००
३	सहायक	२	९३००-३४८००	४३००
४	लघुलेखक	१	९३००-३४८००	४३००
५	लघु-टंकलेखक	१	५२००-२०२००	२४००
६	लिपिक-टंकलेखक	१	५२००-२०२००	१९००
	वर्ग-४			
७	शिपाई	१	४४००-७४४०	१३००
	एकूण	८		

२) वित्तीय आवश्यकता

(रू.हजारात / Rs. in thousands)

अ. क्र.	कार्यक्रमाचे नांव	प्रत्यक्ष रकमा २०१९-२०२० Actuals २०१९-२०२०			अर्थसंकल्प २०२०-२०२१ Budget Estimate २०२०-२०२१		
		अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण	अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण
		Committed	Scheme	Total	Committed	Scheme	Total
१	२	३	४	५	६	७	८
अ	कार्याचे वर्गीकरण						
१	महाराष्ट्र राज्य हज समिती	७३,४६	६,००,००	६,७३,४६	२,५१,१६	१२,००,००	१४,५१,१६
	एकूण	**७३,४६**	**६,००,००**	**६,७३,४६**	**२,५१,१६**	**१२,००,००**	**१४,५१,१६**
ब	वित्तीय व्यवस्थेतील साधने						
मागणी क्र.	प्रधान शीर्ष						
झेडई-०१ ,	२२३५ A २६७ २२३५ A २७६	७३,४६	६,००,००	६,७३,४६	२,५१,१६	१२,००,००	१४,५१,१६
	एकूण	**७३,४६**	**६,००,००**	**६,७३,४६**	**२,५१,१६**	**१२,००,००**	**१४,५१,१६**

ii) Financial Requirements

(रू.हजारात / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२०-२१ Revised Estimates 2020-21			अर्थसंकल्प २०२१-२२ Budget Estimate 2021-22			Name of the Programme
अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण	अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण	
Committed	Scheme	Total	Committed	Scheme	Total	
९	१०	११	१२	१३	१४	१५
						A- Activity Classification
2,11,50	1,16,000	1,37,150	2,14,73	15,00,00	1,71,473	Maharashtra State Haj Committee
2,11,50	**1,16,000**	**1,37,150**	**2,14,73**	**15,00,00**	**1,71,473**	Total
						B- Source of Finance
						Demand No. Major Head
2,11,50	1,16,000	1,37,150	2,14,73	15,00,00	1,71,473	ZE - ०१ , २२३५ A २६७ २२३५ A २७६
2,11,50	**1,16,000**	**1,37,150**	**2,14,73**	**15,00,00**	**1,71,473**	Total

कार्यक्रम क्रमांक (६)

महाराष्ट्र राज्य वक्फ मंडळ,औरंगाबाद.

केंद्र शासनाने मुस्लिम धर्मियांच्या सार्वजनिक / वक्फ मालमत्तेच्या रक्षणासाठी तयार केलेला वक्फ अधिनियम, १९९५ महाराष्ट्र राज्यात दिनांक १ जानेवारी,१९९६ पासून लागू केला आहे. शासन अधिसूचना, महसूल व वन विभाग क्र. वक्फ १०/२००१/प्र.क्र.१५४/ल-३, दि.०४/०१/२००२ अन्वये महाराष्ट्र राज्य वक्फ मंडळ,औरंगाबाद या नावाने स्थापना करण्यात आली आहे. या मंडळाचे मुख्यालय औरंगाबाद येथे आहे. दि.२१/०२/२००८ रोजी अल्पसंख्याक विकास विभागाची स्थापना झाल्यानंतर सदर विषय अल्पसंख्याक विकास विभागाकडे हस्तांतरित करण्यात आला. सध्या वक्फ मंडळासाठी पदसंख्या ४९ इतकी असून दि.१२/८/२०१० च्या पत्रान्वये एकूण १०६ पदे मंजूर करण्यात आली आहेत.

वक्फ मंडळावरील सदस्यांच्या नेमणूका शासन स्तरावर करण्यात येतात. वक्फ अधिनियम, १९९५ च्या कलम १४ मधील तरतुदीनुसार विविध संवर्गामध्ये मंडळावर कमीत कमी ७ व जास्तीत जास्त १२ सदस्यांची नियुक्ती करता येते. वक्फ अधिनियम, १९९५ अंतर्गत खाली नमूद संवर्गातील सदस्यांची नियुक्ती नामनिर्देशनाने अथवा निवडणुकीद्वारे करता येते :-

१. कलम १४(१) (ब) (i) संसदेचे राज्यातील मुस्लिम सदस्य (जास्तीत जास्त दोन) निवडणूकीद्वारे.
२. कलम १४(१) (ब) (ii) राज्य विधानमंडळाचे मुस्लिम सदस्य (जास्तीत जास्त दोन) निवडणूकीद्वारे.
३. कलम १४(१) (ब) (iii) राज्य बार कौन्सिलचे मुस्लिम सदस्य (जास्तीत जास्त दोन) निवडणूकीद्वारे.
४. कलम १४(१) (ब) (iv) रुपये १ लाख किंवा त्यापेक्षा जास्त उत्पन्न असलेल्या वक्फ संस्थांचे मुत्तवल्ली (जास्तीत जास्त दोन) निवडणूकीद्वारे.
५. कलम १४(१) (क) नामनिर्देशनाने १ नगर रचना किंवा व्यवसाय व्यवस्थापन, सामाजिक कार्य, वित्तीय किंवा महसुल, कृषि आणि विकास कार्य या मधील व्यवसायिक अनुभव असलेली व्यक्ती.
६. कलम १४(१) (ड) इस्लामी ईश्वर शास्त्रातील मान्यताप्राप्त विद्याव्यासंगी व्यक्तीपैकी १ सदस्य सुन्नी व १ सदस्य शिया पंथीय नामनिर्देशनाने
७. कलम १४(१) (इ) सह सचिव दर्जापेक्षा कमी नाही असे पद धारण करणारा राज्य शासनाचा एक अधिकारी नामनिर्देशनाने.

कार्यक्रम क्रमांक (७)

महाराष्ट्र राज्य वक्फ न्यायाधिकरण,औरंगाबाद

केंद्र शासनाने मुस्लिम धर्मियांच्या सार्वजनिक / वक्फ मालमत्तेच्या रक्षणासाठी वक्फ अधिनियम,१९९५ राज्यात दिनांक १ जानेवारी,१९९६ पासून अंमलात आणलेला आहे. त्या अधिनियमाखाली येणा-या प्रश्न वाद-विवादाच्या निरसनासाठी निर्णय घेण्यासाठी औरंगाबाद येथे वक्फ न्यायाधिकरण स्थापन केले.

२. आता, वक्फ (सुधारणा) अधिनियम २०१३ (२०१३ चे २७ वे) अन्वये वक्फ अधिनियम,१९९५ मध्ये सुधारणा करण्यात आलेल्या असून, कलम ८३ च्या पोट कलम (४) मधील सुधारीत तरतूदींनुसार आता त्रिसदस्यीय वक्फ न्यायाधिकरणाची स्थापना करणे आवश्यक असल्याने दि.१ ऑगस्ट, २०१७च्या शासन अधिसूचने अन्वये प्रसिध्द करण्यात आलेल्या सर्व शासन अधिसूचना अधिक्रमित करून, त्रिसदस्यीय महाराष्ट्र राज्य वक्फ न्यायाधीकरण, औरंगाबाद ची स्थापना करण्यात आलेली आहे.

३. मुस्लिम धर्मियांच्या सार्वजनिक / वक्फ मालमत्ता राज्यात सर्वत्रच मोठया प्रमाणावर असून, या मालमत्तांचे नियंत्रण महाराष्ट्र राज्य वक्फ मंडळ, औरंगाबाद खाली आणणे अभिप्रेत आहे. महाराष्ट्र राज्य वक्फ मंडळ, औरंगाबाद येथेच कार्यरत असून न्यायाधिकरणसुध्दा औरंगाबाद येथेच चालू करण्यात आले आहे.

४. वक्फ अधिनियमाच्या अनुषंगाने येणा-या वादासाठी अध्यक्ष म्हणून " जिल्हा सत्र किंवा दिवाणी न्यायाधीश, वर्ग-१ चा न्यायालयीन अधिकारी" तसेच "राज्य नागरी सेवेतील अधिकारी व असा उपलब्ध नसल्यास कोणत्याही समकक्ष दर्जाचा शासकीय अधिकारी " आणि "मुस्लीम कायदा व विधितत्वमीमांसाचे ज्ञानअसणारी व्यक्ती" यासंवर्गातील दोन सदस्य तसेच याव्यतिरिक्त न्यायाधिकरणाचे निरंतर कामासाठी १८ कर्मचारी वृंदांची निर्मिती करण्यात आली आहे.

महाराष्ट्र राज्य वक्फ न्यायाधिकरणाच्या आस्थापनेवरील अधिकारी / कर्मचारी

अ.क्र.	पदनाम	पद संख्या	७ व्या वेतन आयोगानुसार पे बँण्ड व ग्रेड वेतन ग्रेड पे	वेतनस्तर
	राजपत्रित वर्ग -१			
१	अध्यक्ष	१	जिल्हा, सत्र किंवा दिवाणी न्यायाधीश, प्रथम वर्ग या संवर्गातून प्रतिनियुक्तीने भरावयाचे पद	
२	सदस्य (राज्य नागरी सेवेतील अतिरिक्त जिल्हाधिकारी दर्जाचा अधिकारी)	१	७८८००-२०९२००	एस-२५
३	सदस्य (मुस्लीम कायद्याचे ज्ञान व आकलन असलेली व्यक्ती)	१	७८८००-२०९२००	एस-२५
	अराजपत्रीत वर्ग -३			
४	लघुलेखक (निम्नश्रेणी)	३	३८६००-१२२८००	एस-१४
५	सहाय्यक अधिक्षक (न्यायालयीन आस्थापनेवरील पद व वेतन बँण्ड)	१	४१८००-१३२३००	एस-१५
६	वरिष्ठ लिपिक	२	२५५००-८११००	एस-८
७	लेखापाल (लिपिक)	१	२५५००-८११००	एस-८
८	लिपिक-टंकलेखक	१	१९९००-६३२००	एस-६
९	वाहन चालक	३	१९९००-६३२००	एस-६
१०	बेलीफ	१	१९९००-६३२००	एस-६
	वर्ग -४			
११	शिपाई	५	१५०००-४७६००	एस-१
	एकूण	**२०**		

२) वित्तीय आवश्यकता

(रू. हजारात / Rs. in thousands)

अ. क्र.	कार्यक्रमाचे नांव	प्रत्यक्ष रकमा २०१९-२०२० Actuals 2019-2020			अर्थसंकल्प २०२०-२०२१ Budget Estimate 2020-21		
		अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमा वरील खर्च	एकूण	अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमा वरील खर्च	एकूण
		Committed	Scheme	Total	Committed	Scheme	Total
१	२	३	४	५	६	७	८
अ	कार्याचे वर्गीकरण						
१	महाराष्ट्र राज्य वक्फ मंडळ (२२३५ A ७४१)	---	---	---	---	१,५०,०००	१,५०,०००
२	महाराष्ट्र राज्य वक्फ न्यायाधिकरण (२०५३-१२५८)	१,१२,१८	---	१,१२,१८	---	--	--
	एकूण	**१,१२,१८**	---	**१,१२,१८**	---	**१,५०,०००**	**१,५०,०००**
ब	वित्तीय व्यवस्थेतील साधने						
मागणी क्र.	प्रधान शीर्ष						
झेडई-०१ ,	२०५३/२२३५	१,१२,१८	---	१,१२,१८	---	१,५०,०००	१,५०,०००
	एकूण	**१,१२,१८**	---	**१,१२,१८**	---	**१,५०,०००**	**१,५०,०००**

ii) Financial Requirements

(रू. हजारात / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२०-२१ Revised Estimates 2020-21			अर्थसंकल्प २०२१-२२ Budget Estimate 2021-22			Name of the Programme
अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण	अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमा वरील खर्च	एकूण	
Committed	Scheme	Total	Committed	Scheme	Total	
९	१०	११	१२	१३	१४	१५
						A- Activity Classification
---	१,४५,०००	१,४५,०००	---	१५,००,००	१५,००,००	**Maharashtra State Waqf Board**
१,४०,९२	---	१,४०,९२	१,४८,०३	---	१,४८,०३	**Maharashtra State Waqf Tribunal**
१,४०,९२	**१,४५,०००**	**१,५९,०९२**	**१,४८,०३**	**१५,००,००**	**१,६४,८०३**	**Total**
						B- Source of Finance
						Demand No. Major Head
१,४०,९२	१,४५,०००	१,५९,०९२	१,४८,०३	१५,००,००	१,६४,८०३	**ZE – ०१, २०५३१२५८ २२३५७४१**
१,४०,९२	**१,४५,०००**	**१,५९,०९२**	**१,४८,०३**	**१५,००,००**	**१,६४,८०३**	**Total**

कार्यक्रम क्रमांक -७

महाराष्ट्र राज्य उर्दू साहित्य अकादमी

महाराष्ट्रामध्ये उर्दू भाषेची वाङ्मयीन प्रगती व्हावी या दृष्टीने तसेच उर्दू आणि मराठी लेखक व कवी यांच्यात वैचारीक देवाण-घेवाण व्हावी व राष्ट्रीय एकात्मतेची भावना दृढ व्हावी हया उद्येशाने सन १९७५ मध्ये महाराष्ट्र राज्य उर्दू अकादमीची स्थापना करण्यात आली आहे. महाराष्ट्र राज्य उर्दू अकादमीमार्फत उर्दू भाषेच्या वाङ्मयीन विकासासाठी पुढील प्रमाणे योजना राबविण्यात येतात:-

१) उर्दू भाषेचा प्रसार व प्रचार करणे.

२) इम्कान या त्रैमासिकाचे प्रकाशन.

३) राज्य व जिल्हास्तरावर चर्चासत्रे.

४) उर्दू महेफिले, मुशायरा इत्यादींचे आयोजन करणे.

५) उर्दू शाळा व महाविद्यालयांना वाङ्मयीन कार्यक्रम आयोजित करण्यासाठी सहाय्यक अनुदान मंजूर करणे.

६) उर्दू ग्रंथालयांना व ज्या ग्रंथालयांमध्ये उर्दू भाषेची पुस्तके ठेवण्यात येतात अशा ग्रंथालयांना नियतकालिके व पुस्तिकांच्या स्वरूपात सहाय्यक अनुदान मंजूर करणे.

७) उर्दू नाटय/ एकांकिका महोत्सव आयोजित करणे,

८) नाटय कार्यशाळेचे आयोजन करणे,

९) नाटय एकांकिका लेखकास उत्तेजन देण्याचे दृष्टीने लेखकांना पारितोषिके देणे.

१०) उर्दू पुस्तकांना तसेच मराठी -उर्दू अनुवादनाच्या पुस्तकांना प्रकाशनासाठी आर्थिक मदत करणे.

११) उर्दू पुस्तकांसाठी पारितोषिके देणे.

१२) १० वी ,१२ वी , पदवी व पदव्युत्तर परीक्षांमध्ये उर्दू विषयात तसेच उर्दू माध्यमात पहिल्या, दुसऱ्या व तिसऱ्या क्रमांकाचे गुण प्राप्त करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना पारितोषिक देणे.

१३) शासन मान्यता प्राप्त उर्दु ग्रंथालयांना तसेच सर्वसाधारण स्वरूपाच्या ज्या शासन मान्य ग्रंथालयांमध्ये उर्दु शाखा अस्तित्वात आाहेत,अशा ग्रंथालयांना उर्दु पुस्तके/नियतकालिके उपलब्ध करून देणे.

१४) उर्दू पत्रकारांसाठी दरवर्षी कार्यशाळेचे आयोजन करणे.

१५) उर्दू भाषा शिकण्याची इच्छा असणाऱ्या लोकांसाठी उर्दू वर्ग सुरू करणे.

****

महाराष्ट्र राज्य पंजाबी साहित्य अकादमी,मुंबई

राज्यामध्ये पंजाबी भाषेचा विकास,भाषेचे संवर्धन,प्रगती तसेच पंजाबी व मराठी भाषेतील साहित्यिकांमध्ये वैचारिक आदान प्रदान होवून राष्ट्रीय एकात्मतेची भावना दृढ व्हावी या उद्देशाने शासन निर्णय,अल्पसंख्याक विकास विभाग, क्र.पंसाअ-२०१७/प्र.क्र.१७६/का-४,दि.०५/१०/२०१८ अन्वये महाराष्ट्र राज्य पंजाबी साहित्य अकादमीची स्थापना करण्यात आली आहे.महाराष्ट्र राज्य पंजाबी साहित्य अकादमीमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या योजना खालीलप्रमाणे आहेत:-

१. पंजाबी भाषेतील पुस्तके महाराष्ट्रात प्रकाशनासाठी अनुदान योजना.
२. पंजाबी भाषेतील कवी/लेखक/विचारवंत यांच्या महाराष्ट्रात प्रसिध्द होणाऱ्या पुस्तकांना पारितोषिके देणे.
३. ग्रंथालयांना पंजाबी भाषेतील नियतकालीके व पुस्तके पुरविणे.
४. पंजाबी भाषेतील वाङमयीन व सांस्कृतीक कार्यक्रमांचे आयोजन.
५. पंजाबी भाषेतील कार्यशाळा,परिसंवाद इ.चे आयोजन.
६. पंजाबी मेळाव्याचे आयोजन करणे.
७. पंजाबी भाषेतील उल्लेखनिय कामगिरीबद्दल पारितोषिके प्रदान करणेबाबत.
    अ) महाराष्ट्र राज्य पंजाबी साहित्य अकादमी जीवन गौरव पुरस्कार.
    आ) महाराष्ट्र राज्य पंजाबी साहित्य अकादमी पुरस्कार.
    इ) नवोदित पंजाबी साहित्यिक पुरस्कार.
    ई) पंजाबी पत्रकारिता पुरस्कार.
    उ) शिक्षण सेवा पुरस्कार.
    ऊ) विशेष पुरस्कार.

२) वित्तीय आवश्यकता

(रू. हजारात / Rs. in thousands)

अ. क्र.	कार्यक्रमाचे नांव	प्रत्यक्ष रकमा २०१९-२०२० Actuals 2019-2020			अर्थसंकल्प २०२०-२०२१ Budget Estimate 2020-2021		
		अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण	अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण
		Committed	Scheme	Total	Committed	Scheme	Total
१	२	३	४	५	६	७	८
अ	कार्याचे वर्गीकरण						
१	महाराष्ट्र राज्य उर्दू साहित्य अकादमी	४,४३	२,८०,५९	२,८५,०२	१९,६०	७,००,००	७,१९,६०
	एकूण	**४,४३**	**२,८०,५९**	**२,८५,०२**	**१९,६०**	**७,००,००**	**७,१९,६०**
ब	वित्तीय व्यवस्थेतील साधने						
मागणी क्र.	प्रधान शीर्ष						
झेडई -०१,	२२०५ ३०२७, २२३५ A ५५२	४,४३	२,८०,५९	२,८५,०२	१९,६०	७,००,००	७,१९,६०
	एकूण	**४,४३**	**२,८०,५९**	**२,८५,०२**	**१९,६०**	**७,००,००**	**७,१९,६०**

ii) Financial Requirements

(रू. हजारात / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२०-२१ Revised Estimates 2020-21			अर्थसंकल्प २०२१-२२ Budget Estimate 2021-22			Name of the Programme
अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण	अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण	
Committed	Scheme	Total	Committed	Scheme	Total	
९	१०	११	१२	१३	१४	१५
						A- Activity Classification (२२३५ B ०९४)
१९,८०	३,५०,००	३,६९,८०	१९,६०	७,००,००	७,१९,६०	Maharashtra State Urdu Literature Academy
१९,८०	**३,५०,००**	**३,६९,८०**	**१९,६०**	**७,००,००**	**७,१९,६०**	Total
						B- Source of Finance
						Demand No. Major Head
१९,८०	३,५०,००	३,६९,८०	१९,६०	७,००,००	७,१९,६०	ZE - 01, 2205/2235B094
१९,८०	**३,५०,००**	**३,६९,८०**	**१९,६०**	**७,००,००**	**७,१९,६०**	Total

२) वित्तीय आवश्यकता

(रू. हजारात / Rs. in thousands)

अ. क्र.	कार्यक्रमाचे नांव	प्रत्यक्ष रकमा २०१९-२०२० Actuals 2019-2020			अर्थसंकल्प २०२०-२०२१ Budget Estimate 2020-2021		
		अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण	अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण
		Committed	Scheme	Total	Committed	Scheme	Total
१	२	३	४	५	६	७	८
अ	कार्याचे वर्गीकरण						
१	महाराष्ट्र राज्य पंजाबी साहित्य अकादमी २२०५ ३५९१,	---	---	---	१९,८०	--	१९,८०
२	उर्दू अकादमी २२०५ ३०२७	४,४३	--	४,४३	१९,८०	--	१९,८०
	एकूण	**४,४३**	**--**	**४,४३**	**१९,८०**	**--**	**१९,८०**
ब	वित्तीय व्यवस्थेतील साधने						
मागणी क्र.	प्रधान शीर्ष						
झेडई -०१,	२२०५, २२०५	**४,४३**	**--**	**४,४३**	**१९,८०**	**--**	**१९,८०**
	एकूण	**४,४३**	**--**	**४,४३**	**१९,८०**	**--**	**१९,८०**

सुधारित अंदाज २०२०-२१ Revised Estimates 2020-21			अर्थसंकल्प २०२१-२२ Budget Estimate 2021-22			Name of the Programme
अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण	अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण	
Committed	Scheme	Total	Committed	Scheme	Total	
९	१०	११	१२	१३	१४	१५
						A- Activity Classification
११,१३	--	११,१३	१४,१६	--	१४,१६	Maharashtra State Panjabi Literature Academy 22353591
९,९०	--	९,९०	१९,६०	--	१९,६०	Establishmant of Urdu Academy 22053027
२,१०३	**--**	**२,१०३**	**३,३७६**	**--**	**३,३७६**	Total
						B- Source of Finance
						Demand No. Major Head
२,१०३	**--**	**२,१०३**	**३,३७६**	**--**	**३,३७६**	ZE - 01, 2205, 2235
२,१०३	**--**	**२,१०३**	**३,३७६**	**--**	**३,३७६**	Total

कार्यक्रम क्रमांक (८)

संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा

प्रस्तावना :-

अ) अल्पसंख्याकांच्या कल्याणासाठी मा. पंतप्रधानांचा नवीन १५ कलमी कार्यक्रम.

अल्पसंख्याकांच्या कल्याणाकरिता तत्कालिन मा. पंतप्रधान यांनी सन १९८३ मध्ये १५ कलमी कार्यक्रम जाहिर केला होता. दि.२५ फेब्रुवारी, २००५ रोजी संसदेच्या संयुक्त अधिवेशनास संबोधित करतांना मा. राष्ट्रपती यांनी "शासन विशिष्ट बाबी लक्षात घेऊन अल्पसंख्याकांच्या कल्याणासाठी नव्याने १५ कलमी कार्यक्रम आखत आहे", अशी घोषणा केली होती. सन २००५ च्या स्वांतत्र्यदिनी मा. पंतप्रधानांनी देशाला उद्देशून दिलेल्या आपल्या संदेशात असे म्हटले होते की, "आम्ही अल्पसंख्याकासाठी सुधारित आणि प्रभावी १५ कलमी कार्यक्रम आखणार आहोत नव्या १५ कलमी कार्यक्रमाची निश्चित ध्येये ठराविक कालावधीत साध्य करण्यात येतील." याच वचनबध्दतेला अनुसरुन आधीचा कार्यक्रम संशोधित करुन अल्पसंख्याकांच्या कल्याणासाठी मा.पंतप्रधानांचा नवीन १५ कलमी कार्यक्रम तयार करण्यात आला आहे.

मा. पंतप्रधानांच्या नवीन १५ कलमी कार्यक्रमाची मुख्य उद्दिष्टे पुढीलप्रमाणे आहेत :-

१. अल्पसंख्याकांकरिता शिक्षणांच्या संधीमध्ये वाढ करणे.

२. आर्थिक कार्यक्रम आणि रोजगारांमध्ये अल्पसंख्याकांकरिता समान वाटा उपलब्ध करुन देणे.

३. अल्पसंख्याकांच्या राहणीमानात सुधारणा घडवून आणणे.

४. सांप्रदायिक दंगलीना आळा घालणे व त्यांचे नियत्रंण करणे.

केंद्र शासनाच्या सूचनांनुसार राज्यात मा.पंतप्रधानांच्या नवीन १५ कलमी कार्यक्रमाची प्रभावीपणे अंमलबजावणी करण्यासाठी राज्यस्तरावर मा. मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखाली व जिल्हास्तरावर जिल्हाधिकाऱ्यांच्या अध्यक्षतेखाली दिनांक ६ ऑक्टोबर, २००६ च्या शासन निर्णयान्वये संनियंत्रण समित्या गठीत करण्यात आल्या होत्या. शासन निर्णय, दि.२९ एप्रिल, २०११ अन्वये जिल्हा अल्पसंख्याक विकास संनियंत्रण समित्यांची पुनर्रचना करण्यात आली होती व सध्या ३० जानेवारी, २०१५ रोजीच्या पत्रान्वये जिल्हा अल्पसंख्याक समित्यांची पुर्नरचना करण्याबाबत राज्यातील सर्व जिल्हाधिकारी यांना कळविण्यात आली आहे.

तसेच केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनान्वये अल्पसंख्याकांच्या कल्याणाकरिता मा.पंतप्रधानांचा नवीन १५ कलमी कार्यक्रमाची राज्यात प्रभावीपणे अंमलबजावणी करण्यासाठी मा.मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखाली राज्यस्तरीय संनियंत्रण समिती शासन निर्णय, दि.६ ऑक्टोबर, २००६ रोजी गठीत करण्यात आली आहे. केंद्र शासनाच्या नवीन मार्गदर्शक सूचनांनुसार राज्यस्तरीय संनियत्रंण समितीची पुनर्रचना दि. २७ जून, २००८ च्या शासन निर्णयान्वये करण्यात आली. या राज्यस्तरीय संनियत्रंण समितीवर पंचायतराज संस्थांचे जिल्हास्तरावरील प्रतिनिधी, अल्पसंख्याकांसाठी काम करणाऱ्या अशासकीय संस्थांचे मान्यवर प्रतिनिधी आणि इतर प्रतिनिधी यांचाही सदस्य म्हणून समावेश करण्यात आला आहे.

अल्पसंख्याकांच्या कल्याणाकरिता मा.पंतप्रधानाचा नवीन १५ कलमी कार्यक्रमाचा त्रैमासिक अहवाल नियमितपणे अल्पसंख्याक कार्य मंत्रालय भारत सरकार, नवी दिल्ली यांना पाठविण्यात येतो. राज्य स्तरीय व जिल्हास्तरीय सनियंत्रण समितीची बैठक दर ३ महिन्यांनी आयोजित करण्यात येवून, या बैठकीत नवीन १५ कलमी कार्यक्रमाचा आढावा घेणे अपेक्षित आहे.

मा. पंतप्रधानांच्या नवीन १५ कलमी कार्यक्रमातील विविध कलमांना अनुसरुन राज्य शासनाने आतापर्यंत केलेल्या ठळक कार्यवाहीचा गोषवारा पुढीलप्रमाणे आहे:-

१. एकात्मिक बाल विकास योजनेअंतर्गत केंद्र शासनाच्या सहयोगाने अल्पसंख्याक बहुल भागात ४३१५ अंगणवाडया कार्यान्वित आहेत.

२. अल्पसंख्याक बहुल जिल्हयातील परभणी, जालना आणि हिंगोली येथे कस्तुरबा गांधी बालिका विद्यालये सुरु करण्यात आली आहेत.

३. उर्दू शिकविण्यास प्रोत्साहन देण्यासाठी केंद्र शासनाच्या सहकार्याने उर्दू शिकविणाऱ्या शिक्षकांना खास प्रोत्साहन भत्ता दिला जात आहे.

४. मदरशांच्या आधुनिकीकरणाचे ४५ नविन प्रस्ताव अनुदानासाठी केंद्र शासनाकडे पाठविण्यात आले आहेत.

५. अल्पसंख्याक समाजामध्ये शिक्षणाचे प्रमाण वाढविण्यासाठी केंद्र शासनाने सुरु केलेल्या

अ) प्रि-मॅट्रिक शिष्यवृत्ती योजना,

ब) पोस्ट-मॅट्रीक शिष्यवृत्ती योजना,

क) गुणवत्ता-नि-साधन आधारित शिष्यवृत्ती योजना,

ड) मोफत प्रशिक्षण व संबध्द योजना,

इत्यादी राज्य शासना मार्फत राबविण्यात येत आहेत.

६. स्वर्ण जयंती ग्राम स्वयंरोजगार योजना, स्वर्ण जयंती शहरी रोजगार योजना, संपूर्ण ग्रामीण रोजगार योजना इ. योजना अल्पसंख्याकांपर्यंत पोहचविण्यासाठी खास प्रयत्न करण्यात येत आहेत.

७. अल्पसंख्याक बहुल भागात नवीन औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था सुरु करण्यात येत आहेत.

८. अल्पसंख्याक समाजाचा शासकीय नोकऱ्यामधील सहभाग वाढविण्यासाठी महाराष्ट्र राज्य अल्पसंख्याक आयोग पुढील उपक्रम राबवित आहे :-

अ) अल्पसंख्याक उमेदवारांसाठी शासकीय सेवा भरतीपूर्व प्रशिक्षण वर्ग ,

ब) पोलिस भरतीपूर्व प्रशिक्षण वर्ग,

क) मराठी भाषा प्रशिक्षण वर्ग,

९. अल्पसंख्याक समुदायाच्या लोकांचा जीवन मानाचा दर्जा सुधारण्यासाठी ग्रामीण गृह बांधणी योजनेत व झोपडपट्टी विकास कार्यक्रमात अल्पसंख्याकांना प्राधान्य देण्यात येत आहे.

१०.जातीय व धार्मिक दंगलींना आळा घालण्यासाठी कुशल, निष्पक्ष, निरपेक्ष, पोलिस अधिकाऱ्यांची अल्पसंख्याक बहुल भागातील पोलिस स्टेशनमध्ये नेमणूक करण्यास प्राधान्य देण्यात येत आहे.

ब) राज्यातील अल्पसंख्याकांकडून चालविण्यात येणा-या शैक्षणिक संस्थांना धार्मिक/ भाषिक अल्पसंख्याक संस्था म्हणून दर्जाची मान्यता.

भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद ३० (१) अन्वये धर्म व भाषा या निकषावर अल्पसंख्याक लोकसमुहाला आपल्या पसंतीच्या शैक्षणिक संस्था स्थापनेचा व त्यांचे प्रशासन करण्याचा अधिकार प्रदान करण्यात आला आहे.

राज्यातील अल्पसंख्याकांकडून चालविण्यात येणा-या शैक्षणिक संस्थांना धार्मिक /भाषिक अल्पसंख्याक दर्जा प्रमाणपत्र प्रदान करण्याच्या कार्यपध्दतीत सुधारणा करून ऑनलाईन पध्दतीने अर्ज स्विकारण्याबाबत **www.mdd.maharashtra.gov.in** या संकेत स्थळावर अल्पसंख्याक शैक्षणिक संस्थेस अर्ज उपलब्ध करून देऊन दिनांक १ जून २०१३ पासून अल्पसंख्याक दर्जा प्रमाणपत्र प्रदान करण्याबाबतचा सुधारित शासन निर्णय निर्गमित करण्यात आला आहे. त्यानुसार राज्यातील अलपसंख्यांकांकडून चालविण्यात येणा-या शैक्षणिक संस्थांना धार्मिक/भाषिक अल्पसंख्याक संस्था म्हणून दर्जाची मान्यता प्रदान करण्याकरीता **online** पध्दतीने अर्ज करण्यात येत आहेत. सदर शासन निर्णयान्वये शैक्षणिक संस्थांना धार्मिक /भाषिक अल्पसंख्याक संस्था म्हणून दर्जाची मान्यता प्रदान करण्यासाठी राज्य शासनाचे सह सचिव/ उपसचिव, अल्पसंख्याक विकास विभाग, यांना सक्षम प्राधिकारी म्हणून घोषित केले आहे. लोकसेवा हक्क अधिनियम,२०१५ नुसार सदर सेवा अधिसूचित करण्यात आली व सेवेच्या कार्यपध्दतीत सुधारणा करून दि.०४ जुलै,२०१७ पासून https://aapalesarkar.mahaonline.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करून देण्यात आली आहे.

क) महाराष्ट्र शासनाचा श्रीमती इंदिरा गांधी राष्ट्रीय एकात्मता पुरस्कार

दिवंगत पंतप्रधान श्रीमती इंदिरा गांधी यांच्या स्मरणार्थ राष्ट्रीय एकात्मतेसाठी विशेष कार्य करणा-या व्यक्तींची व संस्थांची निवड करुन त्यांना राष्ट्रीय एकात्मता पारितोषिके प्रदान करण्याची राज्य शासनाची योजना आहे.

२) वित्तीय आवश्यकता

(रू. हजारात / Rs. in thousands)

अ. क्र.	कार्यक्रमाचे नांव	प्रत्यक्ष रकमा २०१९-२०२० Actuals 2019-2020			अर्थसंकल्प २०२०-२०२१ Budget Estimate २०२०-२०२१		
		अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण	अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण
		Committed	Scheme	Total	Committed	Scheme	Total
१	२	३	४	५	६	७	८
अ	कार्याचे वर्गीकरण						
१	श्रीमती इंदिरा गांधी राष्ट्रीय एकात्मता पारितोषिके २०७५०६७९	---	--	---	८,२५	--	८,२५
	एकूण	---	--	---	८,२५	--	८,२५
ब	वित्तीय व्यवस्थेतील साधने		--				
मागणी क्र.	प्रधान शीर्ष		--				
झेडई- ०१ ,	२०७५	६,६०	--	६,६०	८,२५	--	८,२५
	एकूण	६,६०	--	६,६०	८,२५	--	८,२५

ii) Financial Requirements

(रू. हजारात / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२०-२१ Revised Estimates 2020-21			अर्थसंकल्प २०२१-२२ Budget Estimate २०२१-२२			Name of the Programme
अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण	अनिवार्य खर्च	कार्यक्रमावरील खर्च	एकूण	
Committed	Scheme	Total	Committed	Scheme	Total	
९	१०	११	१२	१३	१४	१५
						A- Activity Classification
४,१३	--	४,१३	८,२५	--	८,२५	Smt. Indira Gandhi National Integration Awards २०७५६७९
४,१३	--	४,१३	८,२५	--	८,२५	Total
	--			--		B- Source of Finance
४,१३	--	४,१३	८,२५	--	८,२५	ZE – 01, 2075
४,१३	--	४,१३	८,२५	--	८,२५	Total